

HET
NATIONALE
BALLET

HET ZWANENMEER

NATIONALE OPERA & BALLET

HET ZWANENMEER

INHOUD | CONTENTS

5	Voorwoord
8	Credits
12	Het Zwanenmeer – Synopsis
16	'Hij wist dat hij moest gaan' Rudi van Dantzig's visie op Tsjaikovski's <i>Zwanenmeer</i>
21	Spectaculaire virtuositeit versus serene breekbaarheid Ontstaansgeschiedenis van 'het ballet der balletten'
26	De muziek van <i>Het Zwanenmeer</i> Pjotr Iljitsj Tsjaikovski
29	Geschilderde schaduwen en nieuwe klassieke choreografie Interview met Toer van Schayk
35	'Je wilt altijd nóg beter zijn dan je bent' Leerlingen Nationale Balletacademie in <i>Het Zwanenmeer</i>
41	Een zwanenrok van tien vierkante meter tule De tutu's uit <i>Het Zwanenmeer</i>
45	Biografieën
52	Tableau de la troupe
65	Het Nationale Ballet, Ted Brandsen
66	Het Balletorkest
69	Directie en artistieke staf Het Nationale Ballet
77	Preface
80	Credits
84	<i>Swan Lake</i> – Synopsis
86	'He knew he must go' Rudi van Dantzig's vision of Tchaikovsky's <i>Swan Lake</i>
91	Spectacular virtuosity versus serene fragility History of the development of 'the ballet of ballets'
96	The music of <i>Swan Lake</i> Pyotr Ilyich Tchaikovsky
99	Painted shadows and new classical choreography Interview with Toer van Schayk
105	'You always want to be even better than you are' Pupils of the Dutch National Ballet Academy in <i>Swan Lake</i>
111	A swan's skirt made of ten square metres of tulle The tutus from <i>Swan Lake</i>
115	Biographies
120	Tableau de la troupe
133	Dutch National Ballet, Ted Brandsen
134	Dutch Ballet Orchestra
137	Directors and Artistic Staff Dutch National Ballet
	Colofon Colophon

‘HET MOOISTE ZWANENMEER OOIT GEMAAKT’

Het Zwanenmeer is ongetwijfeld een van de populairste titels binnen het Nationale Ballet-repertoire. En dat is niet verwonderlijk: het is een iconisch ballet en staat voor veel mensen gelijk aan klassiek ballet in zijn puurste vorm. Vooral de witte aktes, met het corps de ballet van ‘zwanen’ in identieke witte tutu’s, spreken enorm tot de verbeelding. Net als de geweldige dramatische muziek van Tsjaikovski, die bij de première nog helemaal niet als geweldig werd ervaren, maar inmiddels zo beroemd is dat ze zelfs de mensen die het ballet nog nooit hebben gezien bekend in de oren klinkt.

De *Zwanenmeer*-productie van Het Nationale Ballet – gecreëerd door Rudi van Dantzig, bijgestaan door Toer van Schayk – werd bij de première in 1988 onthaald als ‘het mooiste *Zwanenmeer* ooit gemaakt’. In mijn ogen is dit nog steeds het geval. Rudi heeft het verhaal op een heel bijzondere manier weten te vertellen en zijn choreografie is net zo rijk en verfijnd als de decors en kostuums die Toer voor de productie ontwierp. Ik ben blij dat Toer, die ook de volksdansen uit de derde akte heeft gecoreografeerd, nog altijd betrokken is en ons ook dit seizoen weer een aantal keren vergezelt in de studio.

Dat deze versie van *Het Zwanenmeer* na 35 jaar en twaalf voorstellingsreeksen nog altijd in al zijn glorie op het toneel kan worden gebracht, is ook te danken aan onze artistieke staf. De balletmeesters slagen er telkens weer in het ballet op een frisse manier tot leven te brengen, en tegelijkertijd trouw te blijven aan de originele productie.

Bij het opnieuw tot leven brengen van balletklassiekers horen ook nieuwe kansen voor nieuwe solisten. Zo maken eerste solisten Jessica Xuan en Riho Sakamoto en tweede soliste Salome Leverashvili hun debuut in de uitdagende dubbelrol van Odette/Odile. Eerste soliste Olga Smirnova, die al een groot aantal *Zwanenmeren* op haar naam heeft staan, danst deze hoofdrol nu voor het eerst bij Het Nationale Ballet.

Ik kijk ernaar uit onze versie van *Het Zwanenmeer* (wederom) met u te mogen delen en wens u een mooie avond toe.

Ted Brandsen
Directeur Het Nationale Ballet

Olga Smirnova en Constantine Allen

HET ZWANENMEER

Choreografie

Rudi van Dantzig,
naar Marius Petipa en Lev Ivanov

Choreografie Spaanse, Napolitaanse en Hongaarse dansen derde akte

Toer van Schayk

Muziek

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski – *Het Zwanenmeer* (1877)

Kostuum- en decorontwerp

Toer van Schayk

Lichtontwerp

Jan Hofstra

Artistieke supervisie

Toer van Schayk

Balletmeesters

Rachel Beaujean
Charlotte Chapellier
Caroline Sayo Iura
Sandrine Leroy
Larissa Lezhnina
Judy Maelor Thomas
Guillaume Graffin
Alan Land
Jozef Varga

Muzikale begeleiding

Het Balletorkest o.l.v.
Matthew Rowe

Met medewerking van

Studenten en leerlingen van de
Nationale Balletacademie

Instudering leerlingen

Nationale Balletacademie

Dario Elia

Première van de Petipa/Ivanov-versie

27 januari 1895, Marijinski Theater,
Sint-Petersburg

Première van de Van Dantzig/Van Schayk-versie

31 maart 1988, Nationale Opera & Ballet,
Amsterdam

Tijdsduur

circa drie uur en twintig minuten,
inclusief twee pauzes

Vervaardiging decor, kostuums, rekvisieten, kap en grime, belichting

De Techniek Nationale Opera & Ballet

Productieleider

Joshua de Kuyper

Voorstellingsleiders

Kees Prince
Pieter Heebink

Productievoorbereider

Mark van Trigt

Eerste toneelmeester

Wim Kuijper

Eerste belichters

Michel van Reijn
Angela Leuthold

Licht supervisor

Wijnand van der Horst

Volgspotters

Titus Franssen
Hein Hazenberg
Lee Hayes
Panos Mitsopoulos
Carola Robert
Anton Shirkin
Marleen van Veen

Coördinator volgspotters

Ariane Kamminga

Geluidstechnicus

Florian Jankowski

Voorman rekvisieten

Remko Holleboom

Special effects

Peter Visser

Assistent kostuumproductie

Michelle Cantwell

Eerste kleder

Andrei Brejs

Eerste grimeur

Trea van Drunen

Orkestinspecteur

David den Eijlander

Inleidingen

Klaas Backx
Lin van Ellinckhuijsen

VOLG ONS OOK ONLINE

hetnationaleballet
denationaleopera
nationaleoperaballet

@nationaleoperaballet

Nationale Opera & Ballet

Nationale Opera & Ballet

@DutchNatBallet
@DutchNatOpera

Bezoek ons online platform op
operaballet.nl/online/ballet voor:

- ▶ streams (online voorstellingen)
- ▶ achtergrondartikelen
- ▶ behind-the-scenes-video's
- ▶ online balletlessen
- ▶ dansvideo's

418.460 VOLGERS IN TOTAAL

Maia Makhateli en ensemble

SYNOPSIS

EERSTE AKTE

Het tuinfeest voor Siegfrieds verjaardag

Prins Siegfried wordt op zijn achttiende verjaardag verrast met een tuinfeest dat is georganiseerd door zijn vriend Alexander. Deze heeft daarbij hulp gekregen van hovelingen en omwonenden van het kasteel. De opvoeder van de prins, Von Rasposen, ergert zich aan de vriendschappelijke omgang van Siegfried en Alexander met de boerenbevolking. De komst van de vorstin – Siegfrieds moeder – onderbreekt de feestelijkheden. Zij schenkt haar zoon een ring en wijst hem op zijn toekomstige taak als haar opvolger: spoedig zal hij een bruid moeten kiezen. Siegfried raakt overmand door verdriet bij het vooruitzicht dat aan zijn jongensjaren een einde komt. Bij het vallen van de avond mijmert hij met Alexander over zijn toekomst. Zij besluiten een zwerftocht te maken in de omringende bossen.

TWEEDE AKTE

De ontmoeting met Odette

Siegfried en Alexander lijken te zijn verdwaald in het bos en strijken neer aan de oevers van een uitgestrekt meer. Een grote, rondcirkelende roofvogel jaagt het tweetal angst aan; het is alsof de spiedende gestalte van Von Rasposen hen blijft achtervolgen. De roofvogel, eigenlijk de boze tovenaer Von Rothbart, roept uit het donkere meer een zwaan op die een menselijke gestalte aanneemt. In deze Odette – de zwanenkoningin – en haar volgelingen meent Siegfried zijn idealen van oprechtheid en eenvoud verwezenlijkt te zien. Omringd door zo veel puurheid en geluk zweert hij dat hij zijn idealen eeuwig trouw zal blijven.

DERDE AKTE

De verloochening

Tijdens een officiële ontvangst in het kasteel wordt een aantal huwelijkskandidaten aan Siegfried voorgesteld. Tot verbazing van de aanwezigen en ongerustheid van zijn moeder weigert Siegfried een keuze te maken; het vertoont van pracht en praal steekt te schril af tegen de eenvoud van de droom die hij bij het meer beleefde. Von Rasposen kondigt de laatste gasten aan: het zijn Von Rothbart, diens dochter Odile, en hun gevolg. Siegfried meent dat achter de gestalte van de zwarte zwaan Odile de witte zwanenkoningin Odette schuilgaat, maar hij aarzelt. Von Rothbart en Odile begoochelen hem daarop met een zinnenstrelend vertoon van schittering en virtuositeit. Tot ontzetting van Alexander zwicht Siegfried: hij biedt Odile zijn ring aan. Te laat beseft Siegfried dat hij zijn ideaal, Odette, heeft verloochend. Wanhopig vlucht hij terug naar het meer.

VIERDE AKTE

De verzoening met Odette

Ontgoocheld en met het gevoel te zijn verraden vertoeven Odette en haar lotgenoten bij het nachtelijke meer, waar Siegfried hen vindt. Odette vergeeft Siegfried zijn dwaling en tracht hem te troosten: hij moet met de werkelijkheid leren leven. Von Rothbart probeert Siegfried bij het meer te verjagen. Siegfried weet hem te trotseren, maar verdrinkt in het meer. Terwijl Von Rasposen terugkeert van een vergeefse zoektocht naar de prins, vindt Alexander het ontzielde lichaam van zijn vriend. In Alexander zullen de idealen van Siegfried blijven voortleven.

Artur Shesterikov, Amanda Beck en Maia Makhateli

Rudi van Dantzig's visie op *Het Zwanenmeer*

‘HIJ WIST DAT HIJ MOEST GAAN’

Rudi van Dantzig (1933-2012) maakte zijn productie van *Het Zwanenmeer* in 1988 voor Het Nationale Ballet. In het programmaboek van de premièreserie gaf hij zijn visie op het beroemde klassieke ballet. Hieronder leest u een gecoprimeerde versie van de toelichting die hij toen schreef.

Bij het doen herleven van *Het Zwanenmeer* heb ik me – met alle respect voor Lev Ivanov en Marius Petipa, de choreografen die het ballet in Sint-Petersburg tot nieuw leven brachten – in de eerste plaats laten inspireren door Tsjaikovski, zoals hij door zijn muziek en via zijn brieven en dagboeken tot ons spreekt. Als componist van balletmuziek was Tsjaikovski een revolutionair en een ziener, hij was de ballettechnische beperkingen van zijn tijd ver vooruit.

Bezien we foto's uit de jaren van het tsaristische ballet in Sint-Petersburg en Moskou aan het eind van de vorige eeuw, dan zien we voornamelijk danseressen wier houding de aanwezigheid van een uiterst belemmerend korset doen vermoeden, en de dansers blijken stevige heren die je eerder met een sigaar en horlogeketting in een overvolle salon zou verwachten, dan zwerfend aan de rand van een verlaten meer.

Tsjaikovski's muziek, lyrisch en van een melancholieke langlijnigheid, lijkt mijlenver verwijderd van die atmosfeer, en geschreven voor de balletkunstenaars die kort na zijn dood de dans in Rusland – en daarna over de hele westerse wereld – tot nieuwe hoogte en het huidige niveau tilden: Michel Fokine, Anna Pavlova, Vaslav Nijinski en hun generatiegenoten. Zij bevrijdden de dans uit het keurslijf, de modieuze beperkingen en bekrompenheid van die tijd en vochten voor de uitdrukking van zeer persoonlijke gevoelens via de beweging.

Wat de toenmalige samenleving, en wat Tsjaikovski waarschijnlijk ook van zichzelf verwachtte: het als 'normaal' mens geaccepteerd functioneren binnen die samenleving, leek voor hem – Tsjaikovski was homoseksueel – niet weggelegd. Het grondgegeven van *Het Zwanenmeer* – de jongen die geacht wordt zich een bruid te verwerven en daarin faalt – lijkt een directe afspiegeling van Tsjaikovski's eigen leven.

De hoofdfiguur in *Het Zwanenmeer*, Siegfried, wantrouwt de wereldse kennis die zijn leraar Von Rasposen zo noodzakelijk voor hem acht. Siegfried waant zich dicht bij de natuur, en voelt zich meer aangetrokken tot de in zijn ogen ongecompliceerde leefwijze van de landmensen dan tot het politiek labyrint van rangen en standen, machinaties, vriendendienstjes en privébelangen die hij van het gestructureerde (hof)leven kent.

De warme toon waarmee Tsjaikovski op 16 december 1868 aan zijn broer Modest over simpele vriendschapsbanden schrijft, staat in schril contrast tot de brief die hij tien dagen later schrijft over het probleem van een eventuele verbintenis met de Franse zangeres Desirée Artôt: “Aan de ene kant ben ik met heel mijn hart van haar gaan houden, en op dit moment lijkt een bestaan zonder haar me onmogelijk, maar daartegenover staat dat als ik koel en zakelijk met mezelf redeneer ik alleen kan denken aan alle mogelijke rampspoed die me door mijn vrienden is voorspeld.”

Bijna als een verhaal van Tsjechov is een brieffragment uit 1866 en analoog aan de situatie waarin Siegfried zich bevindt ten opzichte van de bruidjes-in-spé: “Gisteravond overkwam me iets heel vreemds bij de Tarnovski's thuis: ik werd achtergelaten met drie dames die me dwongen met hen te walsen, de een na de ander, terwijl een van hen dan piano speelde. Ik was zo uitgeput dat ik mezelf naar huis moest slepen.”

Tsjaikovski's huwelijk met de vastbesloten muziekstudente Antonina Miljoekova duurde slechts enkele dagen, langer in elk geval dan dat van Siegfried met Odile, maar de uitkomst was even catastrofaal. De nacht na de huwelijksvoltrekking schrijft Tsjaikovski uit de trein die het jonge paar van Moskou naar Sint-Petersburg vervoert: “Ik stikte bijna in mijn ingehouden snikken en kon het wel uitschreeuwen, maar ik moest mijn vrouw tot Klin met gesprekken bezighouden om me pas daarna gerechtigd te voelen alleen in het donker achter te blijven. Mijn enige troost was dat mijn vrouw niets begreep of merkte van mijn nauw verborgen misère, ze zag er de hele reis tevreden en gelukkig uit.”

Tsjaikovski stierf in 1893, 53 jaar oud. Over de oorzaak van zijn dood bestaat onenigheid.

“Hij wist dat hij moest gaan. Zonder aarzeling of angst bleef hij een ogenblik staan aan de rand van de tuin en keek – alsof hij iets vergeten had – achterom, naar de blauwe, bloemloze schemer die neerdaalde, naar de jeugd die hij achterliet.”

Zo eindigt Truman Capote zijn roman *De herfst van een jeugd*, en zo verlaat Siegfried in mijn ogen de nachtelijke oevers van het meer

Rudi van Dantzig

“In mijn productie staat de zwaan symbool voor de idealen van Siegfried, een jonge prins, die zich afzet tegen zijn conservatieve omgeving en, samen met zijn vriend Alexander, een totaal andere structuur in zijn land nastreeft (..) Maar gaandeweg verliest Siegfried zijn idealen uit het oog. In de derde akte valt hij voor de verleiding van het materiële, voor het uiterlijk vertoon. Daarna komt het besef dat alles hem ontglipt is.”

Rudi van Dantzig, 2003

“Laten we in hemelsnaam zuinig zijn op de klassieken. We hebben toch al zo'n kleine dansgeschiedenis, laten we dat wat er is vooral intact houden.”

Rudi van Dantzig, 2003

Alan Land en ensemble (1988)

Het Zwanenmeer, productie uit 1943, kostuumontwerp van Leslie Hurry
Robert Helpmann als Siegfried, Margot Fonteyn als Odette en Nigel Desmond als Von Rothbart

Alicia Markova als Odette in *Het Zwanenmeer*

Pierina Lagnani, Petipa's eerste Odette

Ontstaansgeschiedenis van 'het ballet der balletten'

SPECTACULAIRE VIRTUOSITEIT VERSUS SERENE BREEKBAARHEID

Met *Het Zwanenmeer* gaf Pjotr Iljitsj Tsjaikovski in 1877 de tot dan gangbare balletmuziek een niet te onderschatten artistieke impuls. Toch was aanvankelijk noch zijn compositie noch de bijbehorende choreografie van Julius Reisinger een heel groot succes. Pas na Tsjaikovski's dood in 1893 werd de muziek werkelijk op waarde geschat. Dat leidde tot een nieuwe choreografie, van Marius Petipa en Lev Ivanov. Het is deze versie uit 1895 die aan de basis staat van het nog altijd voortdurende, wereldwijde succes van wat wel 'het ballet der balletten' wordt genoemd.

In een brief aan collega-componist Rimsky-Korsakov, schreef Tsjaikovski in 1875: "De directie van het theater heeft mij opgedragen de muziek te schrijven voor het ballet *Het Zwanenmeer*. Ik heb de opdracht aangenomen, deels omdat ik het geld nodig heb, deels omdat ik al lang de wens koester mijn hand te wagen aan deze muzieksoort."

Hoewel het opmerkelijk was dat Tsjaikovski belangstelling had voor het genre – tot die tijd ontsteeg de meeste balletmuziek niet het niveau van middelmatig, effectgericht klankbehang – zag hij het schrijven van een balletcompositie dus wel degelijk als een uitdaging. Tsjaikovski hield van dansante muziek – wat ook blijkt uit zijn andere, tot dan geschreven composities.

Samen met zijn opdrachtgever Vladimir Petrovitsj Begitsjev, directeur van de Keizerlijke Theaters in Moskou, en danser Vassili Geltzer bewerkte Tsjaikovski *Der geraubte Schleier* (De gestolen sluier), een Duits sprookje over betoverde duiven van schrijver Johann Karl August Musäus. Maar ook diverse andere bronnen schijnen bij het schrijven van het libretto te zijn gebruikt, waaronder het Russische volksverhaal *De witte eend*. Bij het componeren van zijn muziek zou Tsjaikovski bovendien geïnspireerd zijn geweest door een destijds verschenen krantenbericht over de steeds krankzinniger wordende Ludwig II van Beieren, de koning die zich enkel nog met zwanen omringde. Wellicht wekte het verhaal bij de componist associaties op met zijn eigen ook bepaald niet rooskleurige leven.

Het eerste *Zwanenmeer* ging op 20 februari 1877 (er zijn ook bronnen die spreken over 4 maart 1877) in het Bolsjoj Theater in Moskou in première, in een choreografie van de Tsjechische Julius Wentsel Reisinger. Helaas wist deze middelmatige choreograaf amper raad met Tsjaikovski's muziek. Hij liet delen herschrijven en aanvullen, en voegde hier en daar zelfs werk van andere componisten toe. Ook de (amateuristische) dirigent eiste diverse inkortingen, waardoor uiteindelijk zo'n derde deel van de compositie werd veranderd. De Moskouse pers reageerde zeer negatief op de balletproductie. De choreografie, de dansers, het decor, het orkest: ze kregen er allemaal van langs. Reisingers ballet ontbeerde volgens de critici 'elke verbeelding en was als geheel allesbehalve gedenkwaardig'. In de ophef raakte Tsjaikovski's compositie enigszins in het gedrang. Hoewel sommige recensenten de kwaliteit ervan wel herkenden, vond het merendeel de muziek 'te complex', 'te Wagneriaans', 'te symfonisch'. 'De melodie is grillig en nukkelig, kortom; niet bestemd voor ballet'.

Na zes jaar – waarin nog meer aanpassingen werden gedaan – verdween Reisingers *Zwanenmeer* van het repertoire. Tsjaikovski was zijn tijd duidelijk vooruit geweest. Pas toen hij met Marius Petipa *The Sleeping Beauty* (1890) en met Petipa en Lev Ivanov *De Notenkraker* (1892) had uitgebracht, werd de buitengewone kwaliteit van zijn balletmuziek op volle waarde geschat, en na zijn dood in 1893 nam de belangstelling voor zijn balletcomposities verder toe.

Duizelingwekkende fouettés

Petipa en Ivanov hebben als geen ander bewezen dat Tsjaikovski's muziek – met haar rijke, beeldende melodieën, verhalende karakter, ingenieuze gebruik van leidmotieven en briljante orkestratie – bij uitstek geschikt is voor ballet.

Voor een herdenkingsconcert ter ere van de componist maakte Ivanov – assistent van Petipa bij het Keizerlijk Marijinski Theater in Sint-Petersburg – in 1894 een nieuwe choreografie op de muziek van de tweede, 'witte' akte van *Het Zwanenmeer*. Het succes van die avond leidde tot het besluit een volledige nieuwe versie voor het omvangrijke balletgezelschap – rond de 230 dansers in dienst van de tsaar – te maken, die op 27 januari 1895 in Sint-Petersburg in première ging.

Daarbij tekende Petipa voor de eerste en derde akte, die zich in respectievelijk de paleistuin en het paleis afspelen. Wat er bekend is over deze choreografieën is dat ze min of meer een aaneenschakeling van losse 'nummers' lieten zien, waarin technische virtuositeit – met onder meer de geniale spitzenvariaties waar Petipa om bekend staat – en kleurrijk spektakel de boventoon voerden. Van Petipa's bijdrage is alleen de beroemde én beruchte zwarte zwaan-pas de deux overgeleverd, het hoogtepunt uit de derde akte. Tijdens dit duet pakt Odile Siegfried in met haar sensuele, malicieuze verleidingskunsten. De 32 fouettés die onderdeel van haar variatie zijn (een duizelingwekkende serie draaibewegingen op één been die we danken aan de oorspronkelijke Odile, de Italiaanse ballerina Pierina Legnani), zijn de schrik en uitdaging van elke ballerina – ook omdat balletliefhebbers over de hele wereld ze meetellen.

Bij Ivanov, verantwoordelijk voor de tweede en vierde akte van *Het Zwanenmeer*, draait het niet om uiterlijk vertoon en virtuoos spektakel. In zijn 'witte' aktes ligt de nadruk op bezieling, zeggingskracht en muzikaliteit. Waar Odile een verbluffende indruk moet maken met haar

techniek, wordt de witte zwaan Odette geacht breekbaar en sereen te zijn, een toonbeeld van liefde en puurheid. De pas de deux die Odette in de tweede akte met Siegfried danst, geldt in de danskunst als een wonder van lyriek en bewegingspoëzie. Behalve dit duet zijn ook Ivanovs choreografieën voor het corps de ballet, de Grote Zwanen en de altijd op groot applaus kunnen rekenende vier Kleine Zwaantjes (grotendeels) bewaard gebleven. Ivanovs tweede akte wordt tot op de dag van vandaag vaak nog onveranderd uitgevoerd.

Meer dan 150 versies

In de afgelopen bijna 130 jaar hebben meer dan 150 versies van *Het Zwanenmeer* het licht gezien, waarvan het merendeel gebaseerd is op de versie van Petipa en Ivanov.

In Nederland werden vanaf 1937 korte fragmenten uit het ballet gedanst door buitenlandse gezelschappen; vanaf 1949 waagden ook de eerste Nederlanders zich hieraan. De eerste integrale versie die in ons land te zien was, was die van het Sadler's Wells Ballet uit Londen, in 1954. Nadien namen zowel het Ballet der Lage Landen als het Ballet van de Nederlandse Opera de tweede akte uit *Het Zwanenmeer* op het repertoire.

Het Nationale Ballet bracht in 1965 en 1973 als eerste in Nederland volledige versies van het ballet uit, gemaakt door respectievelijk de Russische balletmeesters Igor Belski en Marina Sjamsjeva en de Joegoslavische Zarko Prebil.

In zijn traditionele vorm is *Het Zwanenmeer* een echt 'ballerinaballet', waarbij de dubbelrol van Odette/Odile een van de grootste uitdagingen van het 'ijzeren' balletrepertoire vormt. Internationale topballerina's als Galina Olanova, Margot Fonteyn, Maja Plisetskaja, Carla Fracci, Natalia Makarova, Sylvie Guillem, Uliana Lopatkina en Svetlana Zakharova schitterden veelvuldig in het ballet.

De afgelopen decennia zijn er echter ook diverse *Zwanenmeren* uitgebracht waarin de mannelijke solist een belangrijker – zo niet de belangrijkste – rol kreeg toebedeeld, zoals in de producties van Rudolf Nureyev (sommigen noemden zijn interpretatie spottend *The ballet named Siegfried*), Mats Ek en Matthew Bourne, in wiens 'all male version' ook de rol van de zwanenkoningin door een man wordt gedanst.

Visioen van oprechtheid en puurheid

Ook Rudi van Dantzig heeft veel meer aandacht gegeven aan de rol van de mannelijke solist. Zijn versie – de eerste geheel Nederlandse productie, die hij samen met goede vriend en artistieke partner Toer van Schayk maakte – ging op 31 maart 1988 in première in Het Muziektheater (nu: Nationale Opera & Ballet) in Amsterdam, met in de hoofdrollen sterballerina Alexandra RADIUS en eerste solist Alan Land.

In Van Dantzig's visie is Siegfried een gevoelige, idealistische jongeman, die zich afkeert van het conservatieve, door corruptie, vriendjespolitiek en intriges getekende hofleven. Odette is voor de choreograaf niet langer een tot zwaan omgetoverde vrouw van vlees en bloed, maar een visioen dat voor Siegfried oprechtheid en puurheid symboliseert; de belichaming van zijn hoogstaande idealen.

Astrid van Leeuwen

Rudi van Dantzig, Alexandra Radius en Alan Land (1988)

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski

DE MUZIEK VAN HET ZWANENMEER

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski (1840-1893) componeerde slechts drie balletpartituren – *Het Zwanenmeer*, *The Sleeping Beauty* en *De Notenkraker* – maar zorgde hiermee voor een revolutie in de negentiende-eeuwse balletmuziek.

Een kleine revolutie, want Tsjaikovski was er de componist niet naar om volledig te breken met de traditie. Althans, niet met de goede aspecten ervan. Maar hij weigerde ordinair klank-behang af te leveren zoals veel van zijn voorgangers en tijdgenoten – de broodschrijvers die zich als gehoorzame schoothondjes gedroegen. Tsjaikovski creëerde zelfstandige en serieuze balletmuziek, in veel opzichten vergelijkbaar met zijn andere orkestwerken. Zijn balletmuziek is, vergeleken met de muziek van zijn voorgangers en tijdgenoten, vele malen gevarieerder, vol lyrische en symfonische elementen en bovenal verhalend. Na Tsjaikovski zouden Diaghilevs Ballets Russes voortborduren op de weg die hij was ingeslagen: het ballet als geïntegreerd kunstwerk, waarin muziek, dans en decor een even belangrijke rol spelen.

Werk in opdracht

Waarschijnlijk was Tsjaikovski niet eens bewust uit op het veroorzaken van de revolutie die hij teweegbracht. Hij kreeg de opdracht voor het schrijven van *Het Zwanenmeer* in 1875 en nam hem, zoals hij aan Rimsky-Korsakov schreef, aan vanwege het geld, maar vooral ook omdat hij hield van dansante muziek, een kenmerk dat in veel van zijn vroege composities ook naar voren komt. Het schrijven van de muziek voor een avondvullend ballet beschouwde hij als een nieuwe uitdaging.

Een balletcomponist hoorde destijds dienstbaar te zijn aan de choreograaf: voor de première in 1877 was dat de minder succesvolle Julius Reisinger. Wat niet dansbaar werd geacht, moest herschreven worden en als Reisinger vond dat er een Russische dans ontbrak, dan schreef Tsjaikovski die. Zo waren de verhoudingen. De reacties na de première waren, wat de muziek betreft, verdeeld. Te monotoon en volstrekt ongeschikt om op te

dansen, oordeelde de ene recensent. Een ander vond juist dat Tsjaikovski's muziek zó sterk was dat hij zijn aandacht maar nauwelijks bij het slappe ballet kon houden. Of ze het nu wel of niet waardeerden: dat Tsjaikovski's muziek anders was, stond voor iedereen vast. Anders was dat Tsjaikovski geen alledaagse achtergrondmuziek had afgeleverd, maar een volwassen compositie, bij uitstek geschikt voor ballet, zoals de latere choreografie van Petipa en Ivanov (en de vele choreografieën die volgden) zou aantonen.

Tonale benadering

Tsjaikovski's kracht was dat hij zijn compositie relateerde aan het onderwerp. Aan het tragische verhaal, maar ook aan de hoofdpersonen, hun karakters en emoties. In plaats van zijn partituren te structureren als het destijds gebruikelijke kralenkoord – een aaneenschakeling van ongerelateerde divertissementen – componeerde Tsjaikovski zijn balletmuziek met gebruik van uitgebreide symfonische lijnen, zodat thema's en leidmotieven zich konden ontwikkelen. De muzikale betekenis groeide, verdiepte zich en bloeide op, waardoor het verloop van het verhaal terug te horen is in de muziek.

De hoofdpersonen hebben, zo blijkt bij analyse van de muziek, een eigen toonsoort. B-mineur is de toonsoort van de zwanen en tevens de overheersende toonsoort van het ballet. Siegfried draagt E-majeur, Odette onder meer A-mineur en E-majeur, en alles past tonaal op wonderbaarlijke wijze in elkaar. De toonsoorten zorgen voor specifieke associaties met de hoofdpersonen, en tegelijkertijd vormen ze een essentieel onderdeel in de ontwikkeling van het gehele werk. Zo'n tonale benadering was nieuw voor het ballet en Tsjaikovski voerde dat op ingenieuze wijze door. Tsjaikovski wist hoe hij een verhaal beeldend moest maken en hoe hij een in woorden onmogelijk te vangen stemming in muziek kon overbrengen. Wat is mooier dan de groep zwanen die bij het vallen van de nacht neerstrijkt op een bosmeer, op zoek naar rust, weer te geven door de onvergetelijke hobo-solo, de harp en de vibrerende strijkers? De triestheid die wordt gesuggereerd door de blazers in de dans van de Kleine Zwanen? Of de voorbode van ongeluk, weergegeven door de trompetten? Dát maakt *Het Zwanenmeer* tot wat het is: beeldend, aangrijpend en ontroerend.

Maarten de Kroon

Revisie: Stan Schreurs

Interview met Toer van Schayk

GESCHILDERDE SCHADUWEN EN NIEUWE KLASSIEKE CHOREOGRAFIE

Vorstin

Odette

Prins Siegfried

Von Rasposen

Choreograaf, beeldend kunstenaar, ontwerper en voormalig solist bij Het Nationale Ballet: Toer van Schayk is een multidisciplinair kunstenaar bij uitstek. Voor Rudi van Dantzig's productie van *Het Zwanenmeer* ontwierp hij de decors en kostuums, en choreografeerde hij de volksdansen uit de derde akte. Precies 35 jaar na de wereldpremière is Van Schayk nog altijd betrokken bij de voorbereidingen van het ballet.

"Ik heb toevallig net weer de brieven en dagboeken van Tsjaikovski gelezen", vertelt Van Schayk. "Als hij dan schrijft dat hij met een bepaald stuk bezig is geweest, dan denk je: God ja, voor ons is dit een onderdeel van een klassiek meesterwerk, maar voor hem was het simpelweg een taak die hij die dag had afgemaakt."

Platte decors en zware rokken

Net zoals dat voor Rudi van Dantzig het geval was, was Tsjaikovski's muziek ook voor Van Schayk een van de voornaamste inspiratiebronnen. Daarnaast liet hij zich voor de decor- en kostuumontwerpen ook inspireren door de zeventiende-eeuwse Nederlandse schilderkunst. "Vaak wordt *Het Zwanenmeer* gezet in een gotische sfeer, maar ik ben niet zo'n fan van die puntige gotiek. Ik hou meer van de ronde vormen van de barok, dus ik heb de decors en kostuums gebaseerd op schilderijen uit die tijd. Hierbij heb ik de decors bewust niet driedimensionaal ontworpen: alles is plat en de schaduwval is op het decor geschilderd, alsof het een schilderij is."

Van Schayk kon zich binnen de barokke stijl ook uitleven op de kostuums, vooral op die van de artiesten die niet dansen. "De figuranten kunnen grote, zware rokken dragen, dus dat was een leuke afwisseling van de lichte danskostuumpjes die je normaal altijd moet maken." Al telt *Het Zwanenmeer* natuurlijk een groot aantal van dat soort danskostuums. "Ook daaraan heb ik overigens veel plezier beleefd. Bijvoorbeeld aan het maken van de jurken van de vrouwen op het tuinfeest in de eerste akte, met rokken die bestaan uit lagen

Decorontwerp eerste akte

organza (een dunne, transparante stof – red.) in verschillende kleuren, waardoor je de ene kleur door de andere heen ziet.”

Als nieuw

Behalve de decors en kostuums nam Van Schayk, op verzoek van Rudi van Dantzig, ook de volksdansen uit de derde akte voor zijn rekening. “Rudi zei destijds: ‘Die volksdansen zijn niet zo mijn ding.’ En hij had er de tijd ook niet voor – het is immers nogal wat om zo’n grote productie te maken – dus toen vroeg hij mij. Rudi en ik hadden daarvoor natuurlijk al jaren samengewerkt, dus dat ging allemaal heel soepel.” In tegenstelling tot Van Dantzig heeft Van Schayk altijd al een grote affiniteit met volksdansen gehad. “Als choreograaf, maar ook al toen ik zelf nog danste. De Russische dansen in *Petroesjka* (een ballet van choreograaf Michel Fokine en componist Igor Stravinsky – red.) deed ik bijvoorbeeld altijd met ontzettend veel plezier.”

Omdat van de derde akte uit het oorspronkelijke *Zwanenmeer* vrijwel alleen de beroemde zwarte zwaan-pas de deux van Odile en Prins Siegfried is overgeleverd, was het aan Van Schayk om de volksdansen uit deze akte helemaal opnieuw te choreograferen. Maar hoe creëer je een nieuwe choreografie binnen de grenzen en tradities van een iconisch klassiek ballet? “Je kunt het beste doen alsof het ballet helemaal nieuw is en voor het eerst opgevoerd zal worden. Dan hoef je je niet af te vragen hoe het toen zou zijn gegaan en heb je de meeste vrijheid. Zo heb ik dat ook gedaan toen ik samen met Wayne Eagling werkte aan onze nieuwe productie van *De Notenkraker* – al zijn er in dat ballet sowieso minder delen die vaststaan.”

Niet volgens het boekje

In *Het Zwanenmeer* vind je de al vaststaande delen vooral in de tweede en vierde akte, die ook wel de ‘witte aktes’ worden genoemd. “Rudi is in de tweede akte volledig trouw gebleven aan de originele choreografie; de vierde akte heeft hij weliswaar helemaal opnieuw gemaakt, maar wel in de geest van het oorspronkelijke ballet. Er zijn choreografen die totaal nieuwe versies van *Het Zwanenmeer* hebben gemaakt, maar Rudi had altijd te veel ontzag en bewondering voor de balletten van Marius Petipa, en wilde daar niet zomaar met de botte bijl in rond gaan hakken.” Dit betekent echter niet

Decorontwerp derde akte

dat Van Dantzig de overgeleverde delen van *Het Zwanenmeer* zomaar heeft overgenomen. “Hij heeft in de productie veel van zijn eigen ideeën verwerkt, zoals zijn visie op de rol van de prins (zie ook blz. 16 - red.), dus het is zeker niet precies zoals het in de boekjes staat. Ook heeft hij zelf een flink aantal geheel nieuwe choreografieën toegevoegd, zoals de wals van de hovelingen uit de eerste akte. Die heeft Rudi echt heel mooi gemaakt.”

Verhitte studio-repetities

Zoals Van Dantzig in het creatieproces van zijn *Zwanenmeer* veel ontzag had voor de productie van Petipa, hebben de balletmeesters van Het Nationale Ballet volgens Van Schayk op hun beurt veel respect voor Van Dantzigs *Zwanenmeer*. Mede daardoor is het ballet sinds de première in 1988 nauwelijks aangepast. “De balletmeesters zijn heel trouw en veranderingen worden bij het instuderen van een ballet over het algemeen niet toegejuicht. Dat is uit noodzaak geboren, omdat het natuurlijk heel lang niet mogelijk is geweest om balletten op te schrijven. Dus als dingen niet goed werden onthouden, dan gingen ze verloren.” Deze traditie levert tijdens de repetities soms verhitte discussies op. “Vooral oudere dansers kunnen vreselijk fel worden en roepen ‘dat klopt niet!’ of ‘dat moet zó!’. Er kunnen hele ruzies ontstaan.”

Zelf zal de inmiddels 86-jarige choreograaf tijdens de repetities voor de komende voorstellingsreeks ook een aantal keren zijn opwachting maken in de balletstudio's. “Niet om de dansen in te studeren, hoor. Dat is aan de balletmeesters, want ik kan het allemaal niet meer zo goed voordoen. Maar als er iets is wat me niet bevalt of waarvan ik denk dat het beter kan, dan zal ik dat zeker zeggen.”

Precies 35 jaar na de wereldpremière is de magie van Van Dantzigs productie van *Het Zwanenmeer* nog altijd niet uitgewerkt en lijkt het ballet, dat internationaal wordt beschouwd als een van de mooiste *Zwanenmeren* ooit, alleen maar populairder te worden. “De productie is choreografisch ook gewoon heel mooi”, aldus Van Schayk. “Dat heeft Rudi heel goed gedaan. En”, voegt hij er lachend aan toe. “Misschien zit een deel van de magie ook in het decor. Want dat is toch eigenlijk ook best wel fraai.”

Rosalie Overing

Anna Tsygankova en Giorgi Potskhishvili

Leerlingen Nationale Balletacademie in *Het Zwanenmeer*

'JE WILT ALTIJD NÓG BETER ZIJN DAN JE BENT'

Rudi van Dantzig vond het essentieel dat in de eerste akte van *Het Zwanenmeer*, tijdens het feest met de boerenbevolking, ook kinderen meedansen. Sinds de première in 1988 hebben dan ook al heel wat jonge dansertjes de – voor hun leeftijd veeleisende – rol van boerenkind op zich genomen. Voor dit programma-boek spraken we met acht leerlingen van de Nationale Balletacademie, die deel uitmaken van de jongste lichtung. “Welke danser van Het Nationale Ballet mij straks optilt? Dat maakt mij écht niet uit. Als hij me maar niet laat vallen.”

De coronapandemie heeft, zeggen ze, hun kansen om met Het Nationale Ballet op te treden amper geschaad. Julia Lemaitre (13), Juliet te Lintelo (12), Keira Wiss (13), Ichiro Yanagi (14), Dirk Hoogenbosch (14), Chris Ligthart (14), Luc Smith (13) en Jacob Wysny (13) hebben allen meegedanst in *Notenkraker & Muizenkoning*. De vier meisjes waren bovendien te zien in *Raymonda*, en Julia en Juliet hebben daarnaast – nog als leerlingen van de pre-NBA – ook in *Giselle* opgetreden.

Juliet: “Het is superleuk om op het toneel te staan, om de kans te hebben om jezelf aan een publiek te laten zien.” Keira: “Wat ik vooral fijn vind, is dat je in de huid van een ander personage kunt kruipen en helemaal in je rol kunt opgaan.” Ichiro: “En je draagt daarbij dan ook nog eens prachtige kostuums, met bijbehorende make-up. In *Raymonda* was ik een bloemenmeisje en had ik echt een supermooie roze jurk.”

Mis gaat het ook wel eens, vertellen ze gniffelend. Juliet: “In *Giselle* kliepte de kar waarop ik als boerenkind moest worden getild bijna om.” Julia: “Ik was in datzelfde ballet een jonge freule. Mij was gezegd dat ik bij mijn opkomst dicht achter de dansers voor mij moest blijven, maar toen stapte ik per ongeluk op de sleep van een van hun jurken en siste een danseres: ‘Je moet meer afstand houden.’”

Tweede huis

Ook de jongens hebben behalve in *Notenkraker & Muizenkoning* allemaal op zijn minst in nog één andere productie opgetreden: in *Frida*, *Prometheus*, de *Coppelia*-film of, bij De Nationale Opera, in *Il barbiere di Siviglia*. Jacob: “Misschien hebben we door corona ergens wel een kans gemist, maar we hebben alsnog veel mogen doen.” Dirk: “Ik vind vooral de repetities met de dansers van Het Nationale Ballet erg leuk. Het is zo gaaf om al die volwassen dansers aan het werk te zien.” Chris: “Het is ook heel bijzonder om de opbouw van een voorstelling van dichtbij te mogen meemaken. Eerst de repetities in de studio, en hoe dan uiteindelijk alles samenkomt op het toneel.” Jacob: “Als ik in Nationale

Boven v.l.n.r. Dirk, Julia, Jacob en Ichiro; onder v.l.n.r. Luc, Keira, Chris en Juliet

Opera & Ballet ben, voel ik echt: dít is wat ik wil. Ik voel me er zó thuis.”

Voor Luc heeft de coronapandemie zelfs een extra kans opgeleverd: “De eerste keer dat ik met *Notenkraker & Muizenkoning* mee zou doen, was ik gecast als een van de kinderen op het feest. Maar door de lockdown moest de productie een jaar worden uitgesteld, en die tweede keer mocht ik de rol van Frits dansen, het broertje van Clara. Ook toen hebben we, vanwege nieuwe coronamaatregelen, geen hele serie kunnen spelen, maar ik heb wel nog twee live-voorstellingen en één livestream mogen doen.”

Auditie

De vier jongens – voor wie anders dan voor de meisjes geen rol in *Raymonda* was weggelegd – vinden het dan ook geweldig dat ze straks ‘eindelijk weer’ een hele serie voorstellingen voor een volle zaal mogen spelen. Luc: “Wij hoorden al snel na de zomervakantie dat we *Zwanenmeer* mochten doen.” Jacob: “Alleen wisten we toen nog niet dat alle jongens in onze klas, NBA 4, verdeeld over drie casts, zouden worden uitgekozen.” Keira, die net als de andere drie meisjes in NBA 3 zit: “Tegen ons was eerst gezegd dat de meisjes uit NBA 4 het gingen doen, dus voor ons was het een waanzinnige verrassing dat we opeens toch auditie mochten doen.”

Kort voor de herfstvakantie kwam daarvoor Judy Maelor Thomas, balletmeester van Het Nationale Ballet, naar de Agamemnonstraat in Amsterdam-Zuid, waar de lessen van NBA 1 tot en met 4 plaatsvinden. Julia: “Dat was best wel heel eng.” Juliet: “Ze gaf tijdens de auditie ook regelmatig correcties.” Ichiro: “En het vervelende is: het lukt niet altijd om te laten zien wat je wilt laten zien. Je wilt altijd nóg beter zijn dan je bent.” Chris, nuchter: “Audities zijn sowieso stressvol.” Jacob: “Als ik onzeker ben, zie je dat aan mijn lichaamstaal. Dus wanneer ik weet dat iets belangrijk is, zet ik bewust de knop om en ga er gewoon voor. Dan gaat alles opeens vanzelf, en lukt het zelfs ook nog om mijn passen met dansgevoel te doen.” Keira: “Wat wel een beetje irritant was, was dat de auditie op donderdag was en we pas op maandag de uitslag kregen. Dan ben je dus het hele weekend supergespannen.”

Dansen én acteren

Ichiro, die drie jaar terug van Japan naar Nederland verhuisde, heeft *Het Zwanenmeer* een keer in haar geboorteland gezien, en Julia zag het ballet toen ze op bezoek was bij haar oma in Rusland. Alleen Juliet en Dirk – die ook al eens een versie in Italië zag – hebben de productie van Het Nationale Ballet, in de choreografie van Rudi van Dantzig, ooit, op heel jonge leeftijd live gezien. Dirk: “Wat ik me vooral herinner is dat het decor heel mooi was.” Juliet: “Eigenlijk weet ik alleen nog dat de voorstelling héél lang duurde.”

Dat hun rol in Van Dantzigs productie zo groot is – ze doen bijna de hele eerste akte mee – vinden ze tegelijkertijd ‘supercool en doodeng’. Julia: “In eerdere producties ging het vooral om rondhuppelen en acteren.” Juliet: “Nu hebben we echt een grote dansrol.” Keira: “En we moeten passen doen die we in onze lessen in NBA 3 nog niet eerder hebben gehad.” Luc: “Het instuderen van de choreografie duurde daarom ook best lang. Pas twee weken geleden hebben we de laatste passen aangeleerd.” Julia: “Je moet de volgorde van al die passen onthouden, en tegelijkertijd ook acteren.”

Ook dat laatste is een grote uitdaging, zeggen ze. Chris: “Je moet vaak op een volwassen

danser reageren, maar tijdens de repetities op school is die er natuurlijk niet bij.” Dirk: “Dus dat is lastig, je hebt niemand om naar te kijken terwijl jij acteert.” Luc: “Soms speelt Dario (Dario Elia, de docent die het ballet met hen repeteert – red.) dan gelukkig wel even de rol van die volwassen danser.”

Dario vertelt hun ook regelmatig over hoe Rudi van Dantzig en ontwerper Toer van Schayk bepaalde scènes voor zich zagen. Zoals die waarin twee van de jongens achter op het toneel ruzie krijgen. Chris: “Ze hebben een discussie die eindigt in boosheid.” Luc: “Volgens Dario wilde Rudi dat we echt flink boos tegen elkaar doen.” Jacob: “Dario leert ons ook dat we steeds goed om ons heen moeten kijken. En flexibel moeten zijn. Als er iets anders loopt dan gepland, moeten we daarop kunnen inhaken.” Luc: “Hij weet ook precies op welke momenten we moeten oppassen om niet in de weg te lopen.”

Schouderlift

Wat het allemaal nog extra spannend maakt, is dat *Het Zwanenmeer* de eerste productie is waarin de kinderen ook echt in paren dansen. Ichiro: “Dat vond ik in het begin wel heel moeilijk. Ik heb nog nooit samen met een jongen gedanst.” Dirk: “Wij (de jongens – red.) zitten in NBA 4 en de meisjes in NBA 3, dus we hadden voor die tijd ook niet heel veel contact.” Julia: “Bij de eerste repetities waren we allemaal een beetje ‘shy’.” Chris: “Maar inmiddels voelt het niet meer ongemakkelijk.”

Waar een aantal van hen zich nog wel zorgen over maakt, is dat ze in de productie alle acht ook door een mannelijke danser van Het Nationale Ballet op zijn schouder worden gelift. Julia: “Dat moet ook allemaal heel snel.” Juliet: “Maar het mag niet gehaast of raar overkomen.” Chris: “We zijn in de repetities allemaal al een keertje door Dario opgetild. Dan heb je het even niet door en staat hij opeens achter je.” Keira: “Je moet, om niet te vallen, met je lijf een beetje naar voren leunen, maar het moet er toch uitzien alsof je rechtop zit.” Luc: “En bij het neerkomen moet je dan juist weer niet naar voren leunen.” Jakob: “Want dan val je voorover en kun je jezelf niet meer controleren.” Chris: “En dan moet je tijdens de lift ook nog uitkijken dat je de danser niet schopt, door je benen te veel naar achteren te brengen.”

Bij de vraag door wélke mannelijke danser ze straks het liefst opgetild willen worden, reageren de meisjes volkomen blanco. Juliet: “Onze idolen zijn natuurlijk toch de danseressen.” Julia: “Wat zij kunnen moeten wij later ook kunnen.” Juliet: “Mijn grote voorbeeld is Olga Smirnova.” Julia en Ichiro roepen in koor: “Riho Sakamoto!”, en Keira kan eigenlijk niet kiezen tussen Maia Makhately en Floor Eimers.

Jacobs helden zijn Constantine Allen en Jakob Feyferlik, terwijl de andere drie jongens niet echt een voorkeur hebben. Chris: “Ik let altijd meer op het geheel.” Luc: “Bij het corps de ballet vind ik de een wel beter dan de ander, maar de solisten zijn allemaal geweldig.”

Dus wie hen dan straks moet liften? Chris: “Iemand die het goed kan.” Luc: “Bij *Notenkraker* was er een danser die absoluut niet goed kon liften, dus ik hoop vooral op een sterk iemand.” Juliet: “Het maakt mij écht niet uit wie, als ik maar niet val.” Jacob: “Want in dat geval sta je zelf toch het meest voor schut.”

Astrid van Leeuwen

Ensemble

Over de tutu's uit *Het Zwanenmeer*

EEN ZWANENROK VAN TIEN VIERKANTE METER TULE

Niet weg te denken uit het klassieke ballet én uit *Het Zwanenmeer*: de tutu maakt van een corps de ballet een eendrachtige groep vol sierlijke zwanen. Maar hoe 'klassiek' is de tutu zelf? En hoe worden deze iconische wijduitstaande rokken gemaakt? Oliver Haller, hoofd van de kostuumafdeling van Het Nationale Ballet, vertelt over de negentiende eeuw en grote bergen tule.

"Als de tutu er niet was, zou ik hier misschien niet werken! Los van het feit dat er ook een prachtig lijfje aan vastzit, fascineert het tulen kledingstuk me enorm", begint Haller gepassioneerd. "De tutu is niet zomaar een 'rokje': het heeft het kledingstuk minstens honderd jaar gekost om zijn uiteindelijke vorm te bereiken en er komt veel kijken bij het maakproces." Hoewel de tutu vaak als uitgesproken klassiek wordt gezien, is de rok namelijk een recentere uitvinding dan men misschien zou verwachten: "In zijn huidige uiterlijk bestaat de tutu pas sinds de Tweede Wereldoorlog. Maar de evolutie die eraan voorafging, begon al in het begin van de negentiende eeuw."

Nieuw kant, nieuwe kansen

Dat ontstaansproces begon met een onbedoelde ontdekking: "In die tijd waren ze gek op kant. Ene meneer Heathcoat uit Engeland wilde daarom een goedkope variant ontwikkelen, maar door een fout in zijn weefgetouw produceerde hij per ongeluk een nieuw soort stof. Omdat hij het eigenlijk wel interessant materiaal vond, besloot hij er meer van te maken – het werd een hele rage, die vervolgens ook naar Frankrijk oversprong. Daar, in het stadje Tule, zaten veel kantweverijen die hun machines besloten in te zetten voor het produceren van deze nieuwe stof. Daaraan dankt het materiaal dan ook zijn naam."

De ontdekking van tule bood nieuwe mogelijkheden voor balletkostuums: het was in de voorstelling *Robert le diable* in 1831 dat voor het eerst rokken van deze stof gedragen werden. "Dat is een opera, maar de derde akte wordt door sommigen gezien als het

eerste ballet blanc: een scène waarin de soliste en het vrouwelijke corps de ballet volledig in het wit gehuld zijn. Dit werd een populair beeld en de witte, tullen rokken werden in veel andere balletten overgenomen. Deze rokken waren echter nog ontzettend lang: ze reikten helemaal tot de enkels. De benen van de danseressen mochten toen namelijk nog niet gezien worden, en hun knieën al helemaal niet." Pas toen de rol van de vrouwelijke danseres belangrijker werd en de danspassen meer beenruimte vereisten, werden de tutu's korter – tot ze uiteindelijk hun (gemiddelde) huidige lengte verkregen.

Specialisme

De korte tutu's, zoals we ze vandaag de dag nog kennen, zitten technisch heel anders in elkaar dan de oorspronkelijke romantische tutu. "De basis is eigenlijk een broekje, waar vervolgens in totaal meer dan tien vierkante meter aan tule op wordt genaaid. Dat zijn allemaal rechte stroken, in steeds net kleinere formaten: bij onze tutu's voor *Het Zwanenmeer* is de bovenste strook bijvoorbeeld 40 centimeter breed en 6,5 meter lang, de volgende is dan 38 centimeter breed en 5,5 meter lang, en de onderste laag is nog maar 4 centimeter breed en 3,5 meter lang. Die stroken worden om de beurt langs de omtrek van de heup bevestigd, waardoor de rechte stukken vanzelf tot een cirkel worden gevormd."

Dat klinkt misschien eenvoudig, maar... "Al die tule moet steeds door het gat van de naaimachine worden getrokken en vervolgens met kleine steekjes worden vastgezet, zodat er een rimpeling ontstaat. Dat maakt het zowel een erg zware als een precieze klus. Er zijn dan ook maar weinig mensen in de wereld die het kunnen en voor wie het echt een passie is – en ik moet zeggen dat ik ontzettend blij ben met hun bestaan! Veel van onze tutu's hebben wij laten maken door twee Engelse heren. Zij woonden op een boerderij in Essex en stonden elke ochtend vroeg op om vervolgens niet eerder te gaan slapen dan dat ze beiden weer een tutu af hadden. Dit soort specialisten kunnen er dus één per dag maken, maar normaal gesproken kost het proces zo'n 38 uur."

Verfijnde kostuums

Hoewel de Nationale Ballet-productie van *Het Zwanenmeer* al in 1988 in première ging, worden nog steeds veel van de – ruim driehonderd – originele kostuums gebruikt. "Wel hebben we twee hernemingen geleden nieuwe tutu's laten maken, waar we vervolgens de lijfjes van de oude kostuums op hebben bevestigd. Die moest ik eerst even goed laten weken – wat een vuil komt daarvan af! – maar ze blijven prachtig. Net als de rest van de kostuums zijn ze met de uiterste zorg gemaakt. Alle decoratie is heel subtiel en verfijnd: die stijl is voor mij echt gelijk aan hoe ik Toer (van Schayk, de ontwerper – red.) persoonlijk ken. Soms kiezen gezelschappen ervoor om heel duidelijk met veren te werken, maar in onze kostuums komen ze meer geabstraheerd terug. Zo kun je bijvoorbeeld patronen van veren ontdekken, gemaakt van stof en met gouden stiksels, en enkele meer waarheidsgetrouwe veren in de hoofdtoeien."

Recent icoon

En zoals de kleren de man maken, maken onder andere deze gedetailleerde kostuums *Het Zwanenmeer*. "Het beeld van het corps de ballet in witte tutu's is nu redelijk iconisch

voor *Het Zwanenmeer*. Misschien ook mede omdat al die lagen tule op elkaar iets weg hebben van de donzige lagen veren van een zwaan. Het spreekt tot de verbeelding, en het blijft gewoon een prachtig gezicht. Lange benen, mee-verende tutu's en fraai gedetailleerde lijfjes – mooier dan dat wordt ballet niet, toch?"

BIOGRAFIEËN

Maia Makhateli en Jakob Feyferlik

MARIUS PETIPA

Choreograaf

Marius Petipa (1818-1910) is geboren als telg van een kunstenaarsfamilie; zijn moeder was actrice, zijn vader balletdanser. Als negenjarig jongetje maakte hij zijn dansdebuut in een choreografie van zijn vader.

In 1847 vertrok Petipa vanuit Frankrijk naar Rusland, waar hij tot danser en later tot docent van de Keizerlijke Theaters in Sint-Petersburg werd benoemd. Na het grote succes van zijn ballet *De dochter van de Farao* (1862) rees zijn ster: hij werd gepromoveerd tot tweede choreograaf en zeven jaar later tot eerste choreograaf van de Keizerlijke Theaters, een positie die hij bijna veertig jaar lang zou bekleden.

Petipa's verdiensten voor het klassieke ballet kunnen niet hoog genoeg worden geschat: door hem evolueerde de balletkunst tot de vorm die wij nu nog kennen. Zijn oeuvre is enorm: alleen al in Rusland maakte hij meer dan 75 balletten en tientallen divertissementen en opera-intermezzo's. Bekende choreografieën en adaptaties van bekende klassiekers van zijn hand zijn onder meer *Giselle*, *Le Corsaire*, *Don Quichot*, *La Bayadère* en de Tsjaikovski-balletten *The Sleeping Beauty*, *De Notenkraker* en *Het Zwanenmeer*.

LEV IVANOV

Choreograaf

Lev Ivanov (1834-1901) werd als baby te vondeling gelegd. Drie jaar later haalde zijn moeder hem alsnog op en vervolgens werd hij door een koopmansfamilie opgevoed en verbleef hij twee jaar op een kostschool. Op zijn tiende werd hij aangenomen bij de Keizerlijke Balletschool in Sint-Petersburg.

Nog als student kreeg hij al diverse rollen bij het Keizerlijk Ballet, dat hem in 1852 aannam in het corps de ballet. Drie jaar later beleefde hij zijn doorbraak in de pas de deux uit *La fille mal gardée*. Ivanov was een hardwerkende danser met een feilloos geheugen en een geweldige muzikaliteit, maar hij ondervond tegenwerking van balletmeester Jules Perrot, die niet erg gesteld was op Russische dansers. Pas toen Marius Petipa Perrot opvolgde, werd Ivanov benoemd tot eerste solist.

Al in 1858 was Ivanov ook begonnen met lesgeven en in 1885 werd hij assistent van Petipa. In deze functie studeerde hij een groot aantal choreografieën in en maakte ook nieuwe werken. Zo is het succes van *De Notenkraker* en *Het Zwanenmeer* voor een groot – zo niet het overgrote – deel op zijn conto te schrijven.

RUDI VAN DANTZIG

Choreograaf

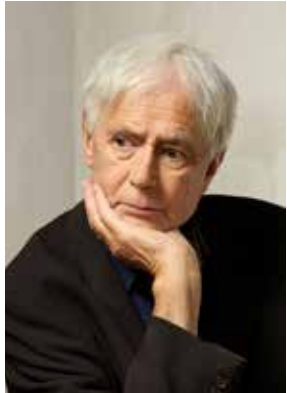
Rudi van Dantzig (Amsterdam, 1933-2012) begon zijn balletcarrière in 1952 bij Sonia Gaskells Ballet Recital, een van de voorlopers van Het Nationale Ballet. Zijn eerste choreografie, *Nachteiland*, maakte hij in 1955 voor Gaskells Nederlands Ballet. Na de oprichting van Het Nationale Ballet in 1961 was Rudi van Dantzig er eerst huischoreograaf, daarna mede-artistiek leider en van 1971 tot 1991 enig artistiek leider.

Als choreograaf was Van Dantzig onnavolgbaar bevlogen. Hij wist iedere danser te inspireren en had de unieke gave om dingen uit hen naar boven te halen waarvan ze zelf niet wisten dat ze deze in zich hadden. In totaal creëerde hij meer dan vijftig balletten – het merendeel voor Het Nationale Ballet – waarvan een aantal nog steeds wereldwijd wordt uitgevoerd. Zijn choreografieën – waarvoor Toer van Schayk veelal de decors en kostuums ontwierp – hebben vaak een verhalend en maatschappijkritisch karakter. Daarbij is het 'jagen naar iets onbereikbaars, of iets wat onbereikbaar lijkt' en daarbij telkens geconfronteerd worden met de vergankelijkheid der dingen een van de belangrijkste thema's.

Tot Van Dantzigs bekendste werken behoren *Vier letzte Lieder*, *Monument voor een gestorven jongen*, *Onder mijne voeten* en zijn versies van

de klassieke balletten *Romeo en Julia* en *Het Zwanenmeer*.

Daarnaast geniet Van Dantzig ook bekendheid als schrijver. In 1986 kwam zijn romandebuut *Voor een verloren soldaat* uit. Voorts publiceerde Van Dantzig in 1993 onder meer een boek over zijn herinneringen aan Rudolf Nureyev, *Het spoor van een komeet*, en in 2003 de biografie *Het leven van Willem Arondéus*. In juni 2013 verscheen postuum *Herinneringen aan Sonia Gaskell*, het boek waaraan hij de laatste jaren van zijn leven wijdde.

TOER VAN SCHAYK

Choreograaf en kostuum- en decorontwerper

Van 1955 tot 1959 was Toer van Schayk (Amsterdam, 1936) als danser verbonden aan Gaskells Nederlands Ballet. Hij onderbrak zijn dansloopbaan om een opleiding tot beeldhouwer te volgen. In 1965 keerde hij terug naar Gaskell en het door haar inmiddels opgerichte Het Nationale Ballet, waar hij dankzij zijn expressieve en indringende vertolkingen uitgroeide tot een geliefd solist.

In 1971 debuteerde Van Schayk als choreograaf met *Onvoltooid verleden tijd*. Vijf jaar later werd hij benoemd tot huischoreograaf van Het Nationale Ballet. In die functie maakte hij meer dan dertig balletten, waaronder – samen met Wayne Eagling – de uiterste succesvolle, Hollandse interpretatie van *Notenkraker & Muizenkoning* die Het Nationale Ballet sinds 1996 op het repertoire heeft staan.

Van Schayk maakte tevens naam als beeldend kunstenaar. Zijn schilderijen en beeldhouwwerken zijn regelmatig te zien op exposities. Daarnaast is hij – als vaste ontwerper van zijn eigen balletten en die van Rudi van Dantzig – een van de meest opvallende en gewaardeerde Nederlandse decor- en kostuumontwerpers. Zijn ontwerpen (zoals voor *Het Zwanenmeer*, *Notenkraker & Muizenkoning*, *La Sylphide* en *Giselle*) zijn nog regelmatig bij Het Nationale Ballet te zien.

PJOTR ILJITSJ TSJAIKOVSKI

Componist

Pjotr Iljitsj Tsjaikovski (1840-1893) begon zijn carrière als ambtenaar, maar ging al snel muziek studeren aan het conservatorium in Sint-Petersburg, waar hij later docent werd.

Tsjaikovski componeerde een groot aantal meesterwerken waarin instrumentale finesse en expressieve intensiteit prachtig harmoniëren, waaronder drie grote balletten (*Het Zwanenmeer*, *The Sleeping Beauty* en *De Notenkraker*), zes symfonieën, drie pianoconcerten, een vioolconcert, de ouverture *Romeo en Julia* en zijn bekendste opera, *Jevgeni Onegin*.

Zijn samenwerking met choreograaf Marius Petipa was bijzonder vruchtbaar. Petipa gaf soms tot op de maat nauwkeurig aan wat hij wilde hebben, waardoor Tsjaikovski alleen maar meer geïnspireerd leek te worden.

Al tijdens zijn leven was Tsjaikovski een beroemd en gevierd componist. Ook als dirigent vierde hij triomfen, niet alleen in Rusland, maar ook in Europa en de Verenigde Staten. Hij slaagde erin om invloeden uit de West-Europese klassieke muziek succesvol te verbinden met de Russische muziek.

JAN HOFSTRA

Lichtontwerper

Jan Hofstra trad in 1965 in dienst van Het Nationale Ballet, waar hij gedurende 32 jaar werkzaam was als technicus en vervolgens als chef technische dienst. Hij werkte er met bekende choreografen en ontwerpers, onder wie Sir Peter Wright, Rudi van Dantzig, Hans van Manen, Toer van Schayk, Heinz Spoerli, Edouard Lock, Jean-Paul Vroom, Keso Dekker en Jan van der Wal. Tevens verzorgde hij het lichtontwerp voor een groot aantal Balanchine-werken die bij Het Nationale Ballet werden uitgevoerd.

Vanaf 1986 was Hofstra hoofdzakelijk actief als lichtontwerper, vooral voor Hans van Manen, met wie hij bij balletgezelschappen over de hele wereld samenwerkte. Ook verzorgde Hofstra vanaf 1994 de belichting van een groot aantal tentoonstellingen van het Rijksmuseum in Amsterdam. In 2001 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau en in 2008 ontving hij de Speciale Prijs van het Dansersfonds '79.

MATTHEW ROWE

Dirigent

Matthew Rowe maakte zijn debuut bij Het Nationale Ballet in 2004 en bekleedt sinds 2013 de dubbelfunctie van muzikaal leider van Het Nationale Ballet en chef-dirigent van Het Balletorkest. Rowe is een uitzonderlijk veelzijdige dirigent met een breed repertoire en onderscheidt zich door zijn kwaliteit en ervaring op het gebied van complexe samenwerkingsproducties. Hij wordt internationaal geprezen en is een veelgevraagd gastdirigent. Bij Het Nationale Ballet dirigeerde hij een groot aantal producties, waaronder Wheeldons *Cinderella*, Alexei Ratmanskij's *Firebird* en de wereldpremières van Shen Wei's *Sacre du Printemps*, Ted Brandsens *Mata Hari*, David Dawsons *Requiem* en Annabelle Lopez Ochoa's *Frida*. Rowe's repertoire omvat voorts talrijke werken van Hans van Manen, George Balanchine en Krzysztof Pastor, naast avondvullende klassiekers als *Het Zwanenmeer* en *Romeo en Julia*. Rowe treedt ook vaak op met Nederlands Dans Theater, waar hij samenwerkte met choreografen als Jifí Kylián, Lightfoot & León en Crystal Pite. Hij is een regelmatig gastdirigent bij diverse internationale dansgezelschappen, waaronder San Francisco Ballet, Stuttgarter Ballett, Birmingham Royal Ballet, het Fins Nationaal Ballet, het Pools Nationaal Ballet en het Koninklijk Deens Ballet.

TABLEAU DE LA TROUPE

EERSTE SOLISTEN

QIAN LIU - eerste solist

Qian Liu (Henan, China) studeerde aan de Liaoning Ballet Dance School in Shenyang. Ze won een aantal grote prijzen. Daarnaast nam het toonaangevende danstijdschrift *Dance Europe* haar in zijn Critics' Choice van 2019 op in de categorie 'Outstanding performance by a female dancer' en nomineerde het tijdschrift haar in 2020 voor de Dancer of the Year Award. Qian begon haar carrière bij Het Nationale Ballet in 2012 als lid van het corps de ballet. Een jaar later werd ze eerst gepromoveerd tot coryphée en later in datzelfde jaar tot tweede soliste. In 2016 volgde haar promotie tot eerste soliste.

MAIA MAKHATELI - eerste solist

Maia Makhateli (Tbilisi, Georgië) begon haar dansopleiding aan het Choreografisch Instituut van Chabukiani in haar geboortestad en zette deze in 2002 voort aan de San Valley Ballet School in Idaho. Daarna danste ze vier jaar bij het Colorado Ballet. In 2006 maakte ze de overstap naar het Birmingham Royal Ballet, en in 2007 werd ze als grand sujet aangenomen bij Het Nationale Ballet, waar ze in 2009 werd bevorderd tot tweede soliste en een jaar later tot eerste soliste. Maia is een internationaal veelgevraagde gastsoliste en won diverse prijzen, waaronder de Dancer of the Year Award van het toonaangevende danstijdschrift *Dance Europe* in 2020.

ANNA OL - eerste solist

Anna Ol (Krasnojarsk, Rusland) danst sinds 2015 bij Het Nationale Ballet in de rang van eerste soliste. Op haar tiende begon ze haar balletopleiding in Krasnojarsk en in 2003 werd ze aangenomen bij het Siberische Staatsballet. Sindsdien danste ze bij diverse Russische gezelschappen, waaronder de Staatsopera van Tatarstan, het Michailovski Theater en het Stanislavski en Nemirovitsj-Dantsjenko Academisch Muziektheater, en is ze een veelgevraagd gastsoliste. In 2018 werd Anna in de Britse Critics' Choice uitgeroepen tot 'Best dancer of the year' en won ze tijdens het Dance Open Festival in Sint-Petersburg de Miss Virtuosity-prijs.

RIHO SAKAMOTO - eerste solist

Riho Sakamoto (Osaka, Japan) begon op vierjarige leeftijd met amateurballet. Na enkele jaren les te hebben gehad in Japan, vervolgde ze op tienjarige leeftijd haar opleiding aan de Kirov Academy of Ballet in Washington D.C.. In 2010 won ze de gouden medaille tijdens de finale van de Youth America Grand Prix in New York en in 2014 werd ze aangenomen bij de Junior Company van Het Nationale Ballet. Al een jaar later maakte ze de overstap naar Het Nationale Ballet, als élève. Vervolgens werd ze ieder jaar opnieuw bevorderd, waarna in 2021 haar benoeming tot eerste soliste volgde, na afloop van haar debuut als Clara in *Notenkraker & Muizenkoning*.

OLGA SMIRNOVA - eerste solist

Olga Smirnova studeerde aan de Vaganova Academie in haar geboortestad Sint-Petersburg. Aansluitend werd ze, in 2011, als tweede solist aangenomen bij het Bolsjoj Ballet in Moskou, waar ze in 2016 promoveerde tot eerste soliste. Als gastsoliste trad Olga veelvuldig in en buiten Europa op. Ze won diverse belangrijke dansprijzen, waaronder de 'Danser van het jaar'- onderscheiding van de Positano Premia la Danza - Léonide Massine en de Prix Benois de la Danse in de categorie 'Beste vrouwelijke danser'. In 2022 trad Olga in dienst van Het Nationale Ballet en werd ze door *Dance Europe* uitgeroepen tot 'Dancer of the Year 2022'.

ANNA TSYGANKOVA - eerste solist

Anna Tsygankova (Novosibirsk, Rusland) is opgeleid aan de balletacademie in Novosibirsk en de Académie de Danse Classique Princesse Grace in Monte Carlo. Voordat ze in 2007 naar Nederland kwam, danste ze als soliste bij het Bolsjoj Ballet in Moskou, bij het Hongaars Nationaal Ballet en bij het Ballett der Wiener Staatsoper. Anna is een veelgevraagde soliste op buitenlandse dansgala's en won een groot aantal prijzen. In 2017 riep het Britse danstijdschrift *Dance Europe* haar uit tot 'Dancer of the year' en in 2019 en 2020 werd ze vermeld in de categorie 'Outstanding performance by a female dancer' van de jaarlijkse Critics' Choice.

JESSICA XUAN - eerste solist

De Chinese Jessica Xuan (Beijing, China) studeerde aan Canada's National Ballet School in Toronto en aan de Nationale Balletacademie in Amsterdam. In 2013 behoorde ze tot de eerste lichte dansers van de Junior Company van Het Nationale Ballet. In 2014 maakte ze, als élève, de overstap naar Het Nationale Ballet, waar ze een jaar later toetrad tot het corps de ballet. In 2016 werd ze bevorderd tot coryphée, in 2018 tot grand sujet en in 2019 tot tweede soliste. Direct na haar eerste vertolking van de titelrol in *Giselle*, in 2020, benoemde Ted Brandsen haar tot eerste soliste. Jessica won in 2018 de beroemde International Ballet Competition in Varna, Bulgarije.

CONSTANTINE ALLEN - eerste solist

Constantine Allen (Indianapolis, Verenigde Staten) studeerde aan de Pacific Ballet Academy in Honolulu en bij het Ballet Hawaii. In 2007 won hij tijdens de Youth American Grand Prix-finales in New York de bronzen medaille bij de junioren én een studiebeurs voor de Kirov Ballet Academy in Washington. In 2010 vervolgde hij zijn studie aan de John Cranko Schule in Stuttgart. In 2012 trad hij toe tot het corps de ballet van het Stuttgarter Ballett, waar hij zes maanden later werd bevorderd tot tweede solist en in 2014 tot eerste solist. In 2017 maakte hij de overstap naar Les Grands Ballets des Canadiens en in 2018 kwam hij als eerste solist in dienst van Het Nationale Ballet.

YOUNG GYU CHOI - eerste solist

Zuid-Koreaan Young Gyu Choi kwam in 2011 als lid van het corps de ballet in dienst van Het Nationale Ballet. In 2013 werd hij eerst benoemd tot coryphée en later in hetzelfde jaar tot tweede solist. In 2016 volgde zijn promotie tot eerste solist. Young studeerde aan het National Institute for the Gifted in Arts en de Sun Hwa Arts School in Korea en de Tanz Akademie in Zürich. Hij heeft inmiddels een indrukwekkend aantal prijzen op zijn naam staan. Zo won hij afgelopen oktober de Zwaan voor 'Meest indrukwekkende dansprestatie' voor zijn rol in Toer van Schayks *7e Symfonie*. Ook treedt hij veelvuldig op als gastsoliste bij toonaangevende internationale gezelschappen.

JAKOB FEYFERLIK - eerste solist

Na optredens als gastsolist tijdens het seizoen-openingsgala en als prins in *Notenkraker & Muizenkoning*, trad Jakob Feyferlik (Wenen, Oostenrijk) in 2020 als eerste solist toe tot Het Nationale Ballet. Jakob volgde zijn dansopleiding aan het conservatorium van Wenen en aan de balletschool van de Wiener Staatsoper. In 2013 trad hij toe tot het Wiener Staatsballett, waar hij in 2016 vanuit het corps de ballet direct tot tweede solist werd bevorderd. In 2019 volgde zijn promotie tot eerste solist. Jakob heeft inmiddels bovendien diverse onderscheidingen op zijn naam staan, waaronder de Karl Musil Gedächtnispreis (2014) en de Premio Roma di Danza (tweede prijs, 2012).

ARTUR SHESTERIKOV - eerste solist

Artur Shesterikov (Perm, Rusland) studeerde aan de Staatsballetschool van Perm. Hij begon zijn professionele carrière bij het Tsjaikovski Perm Staats Opera en Ballet Theater en, vanaf 2007, bij Het Nationale Ballet. Hij werd aangenomen als corps de balletdanser, maar al snel bevorderd tot coryphée. In 2010 werd hij gepromoveerd tot tweede solist en twee jaar later tot eerste solist, direct na afloop van een tourneevoorstelling van *Het Zwanenmeer*. In 2016 ontving Artur de Alexandra Radius Prijs en in 2017, 2019 en 2020 werd hij door het tijdschrift *Dance Europe* vermeld in de Critics' Choice, in de categorie 'Outstanding performance by a male dancer'.

JAMES STOUT - eerste solist

De Canadees-Britse James Stout (Calgary, Canada) raakte geïnteresseerd in dans via de Argentijnse tangodansclub van zijn ouders. Op zijn dertiende begon hij – "omdat ze jongens nodig hadden" – op de school van het Alberta Ballet. Later studeerde James bij het Goh Ballet in Vancouver en het laatste jaar van zijn opleiding volgde hij aan The Royal Ballet School in Londen. In 2007 trad hij in dienst bij Het Nationale Ballet, waar hij in 2012 werd bevorderd tot tweede solist en in 2018 tot eerste solist, na zijn vertolking van de rol van Tristan in David Dawsons *Tristan + Isolde*. James behaalde de finales van balletcompetities in Varna, Hong Kong en Beijing.

SEMYON VELICHKO - eerste solist

De Rus Semyon Velichko studeerde aan het Novosibirsk Ballet College in zijn geboorteland en danste aansluitend bij het Novosibirsk Academisch Opera en Ballet Theater en vanaf 2011 bij het Stanislavski en Nemirovitsj-Dantsjenko Academisch Muziektheater in Moskou. In 2015 trad hij als tweede solist toe tot Het Nationale Ballet, waar hij in 2020 werd bevorderd tot eerste solist na zijn opvallende debuut als Graaf Albrecht in *Giselle*. Semyon danste voorts diverse hoofdrollen en was als gastsolist te zien tijdens diverse internationale balletgala's. Tijdens de International Ballet Competition Rieti in Italië werd hij onderscheiden met een bronzen medaille.

TWEEDE SOLISTEN

NAIRA AGVANEAN - tweede solist

Naira Agvanean werd geboren in Armenië, maar begon haar balletopleiding aan het Moldovan National Ballet College in Moldavië. Ze deed mee aan de Youth American Grand Prix in New York en won de derde prijs tijdens de OTR Contest in Wenen. In 2004 vervolgde ze haar studie aan de Munich Ballet Academy for Performing Arts en na haar afstuderen in 2008 trad ze als aspirant toe tot Het Nationale Ballet. Daarna werd Naira achtereenvolgens gepromoveerd tot élève (2009), corps de balletdanser (2010), coryphée (2012), grand sujet (2014) en in 2022, na het dansen van een rol in Toer van Schayks *7e Symfonie*, tot tweede soliste.

MARIA CHUGAI - tweede solist

Maria Chugai (Donetsk, Oekraïne) begon op vijfjarige leeftijd met ballet en werd op haar dertiende toegelaten tot de Vaganova Academie in Sint Petersburg, waar ze cum laude afstudeerde. Hierna kreeg ze een contract aangeboden bij het Marijinski Ballet. Ze danste hier diverse solorollen en werd al in haar tweede seizoen gepromoveerd tot coryphée. Daarnaast won ze in 2006 de tweede prijs tijdens de Vaganova-Prix Ballet Competitie. In 2009 trad Maria toe tot Het Nationale Ballet, waar ze in 2014 werd gepromoveerd tot grand sujet en in 2022 tot tweede soliste.

FLOOR EIMERS - tweede solist

Floor Eimers (Nijmegen) volgde haar dansopleiding aan het Koninklijk Conservatorium in Den Haag en trad in 2012 als aspirant in dienst van Het Nationale Ballet. In de jaren daarna werd ze achtereenvolgens gepromoveerd tot élève, lid van het corps de ballet, coryphée, en, in 2017, tot grand sujet. In 2019 werd ze bevorderd tot tweede soliste. Floor ontving diverse onderscheidingen, waaronder de Aanmoedigingsprijs van Stichting Dansersfonds '79 in 2015 en de Alexandra Radius Prijs in 2021. Daarnaast vermeldde het Britse tijdschrift *Dance Europe* Floor in oktober 2020 in zijn jaarlijkse Critics' Choice, in de categorie 'Uitmuntende prestatie door een vrouwelijke danser'.

SUZANNA KAIC - tweede solist

Suzanna Kaic (Charkov, Oekraïne) begon haar balletopleiding op de Balletacademie van Charkov en werd op haar zestiende toegelaten op het conservatorium van Wenen. Anderhalf jaar later trad ze in dienst van het Ballett am Rhein Düsseldorf Duisburg, waar ze eerst tot tweede en vervolgens, in 2007, tot eerste soliste werd benoemd. In 2009 trad Suzanna in de rang van grand sujet toe tot Het Nationale Ballet, waar ze in 2012 werd bevorderd tot tweede soliste. Suzanna heeft diverse internationale dansprijzen gewonnen, waaronder een eerste prijs tijdens de Serge Lifar International Ballet Competition in Kiev en een tweede prijs tijdens de Premio Roma Danza.

SALOME LEVERASHVILI - tweede solist

Salome Leverashvili (Tbilisi, Georgië) studeerde aan de Staatsballetschool in Tbilisi, waar ze al op haar veertiende haar eerste solo-rol danste. In 2016, haar laatste studiejaar, werd ze op voorspraak van Maia Makhateli, eerste soliste van Het Nationale Ballet, aangenomen bij de Junior Company van Het Nationale Ballet. In 2017 trad ze als élève toe tot Het Nationale Ballet en in de jaren daarna volgde elk jaar een promotie naar een volgende rang. In 2021 werd ze, op 23-jarige leeftijd, bevorderd tot tweede soliste. In 2013 won Salome de internationale Solo Tanz-competitie in Berlijn en in 2016 behaalde ze een gouden medaille tijdens de Rigas Pavasaris-competitie in Riga.

JINGJING MAO - tweede solist

De Chinese Jingjing Mao begon op haar negende met haar opleiding Dansacademie in Beijing. In 2010 bezocht ze met haar school een gala in Monaco, waar Ted Brandsen haar een variatie zag dansen en haar een plek bij Het Nationale Ballet aanbood. Sindsdien is Jingjing, tussen 2010 tot 2022, van adspirant bevorderd tot tweede soliste, via de rangen van élève, corps de ballet, coryphée en grand sujet. Ook won ze meerdere prijzen, waaronder de eerste prijs tijdens de Tao Li Bei Dance Competition in Beijing en de excellentieprijis op de Youth America Grand Prix in New York.

NINA TONOLI - tweede solist

Nina Tonoli (Gent, België) studeerde aan de Koninklijke Balletschool in Antwerpen en The Royal Ballet School in Londen. In 2013 werd ze bij het Wiener Staatsballett aangenomen als lid van het corps de ballet. Een jaar later al werd ze benoemd tot demi-soliste, en in 2016 tot soliste. In 2019 trad ze toe tot Het Nationale Ballet, in de rang van tweede soliste. Nina won diverse prijzen, waaronder de tweede prijs en de 'special prize' tijdens de Chausson d'Or-competitie (2009), de Britse Ballet Association Award (2011) en, na haar afstuderen aan The Royal Ballet School, een Award of Excellence (2013).

YUANYUAN ZHANG - tweede solist

Yuanyuan Zhang (Shanghai, China) begon haar balletopleiding op haar negende en studeerde vanaf haar zestiende aan de Shanghai Theatre Academy. In 2014 werd ze aangenomen bij de Junior Company van Het Nationale Ballet. Al een jaar later trad ze als élève toe tot Het Nationale Ballet, waar ze vervolgens jaarlijks werd bevorderd: tot lid van het corps de ballet (2016), coryphée (2017), grand sujet (2018) en in 2019 tot tweede soliste. Yuanyuan won een aantal belangrijke prijzen, waaronder goud tijdens de Cape Town International Ballet Competition in 2014 en de eerste prijs tijdens de Star of East China-competitie, eveneens in 2014.

VICTOR CAIXETA - tweede solist

Victor Caixeta (Uberlândia, Brazilië) studeerde aan de Staatliche Ballettschule Berlin. Na zijn afstuderen in 2017 werd hij aangenomen bij het Marijinski Ballet in Sint-Petersburg, waar hij in 2019 werd gepromoveerd tot tweede solist. Sinds maart 2022 danst hij in diezelfde rang bij Het Nationale Ballet. Victor heeft diverse prijzen op zijn naam staan, waaronder de derde prijs tijdens de dertiende Internationale Balletcompetitie van Moskou (2017), de eerste prijs in de categorie Klassieke Dans tijdens de Tanzolymp in Berlijn (2017) en de eerste prijs op de European Ballet Grand Prix in Wenen (2017). Ook was hij in 2014 en 2015 finalist tijdens de Youth America Grand Prix.

MARTIN TEN KORTENAAR - tweede solist

Martin ten Kortenaar (Canada) studeerde aan Canada's National Ballet School in Toronto en danste hierna, als élève, bij The National Ballet of Canada. Hij won diverse prijzen, waaronder de Peter Dwyer Award (2012), de Glenn Gilmour Award (2012) en de Hnatyshyn Developing Artist's Grant (2013). In 2014 werd hij aangenomen bij de Junior Company van Het Nationale Ballet. Het jaar daarna trad hij toe tot het corps de ballet van het gezelschap, gevolgd door zijn promotie tot coryphée (2016), grand sujet (2017) en tweede solist (2019). In 2016 creëerde Ernst Meisner voor hem en voormalig eerste soliste Igone de Jongh het duet *Merge*. Daarna volgden diverse hoofdrollen.

JOSEPH MASSARELLI - tweede solist

Joseph Massarelli (Illinois, Verenigde Staten) studeerde in 2014 af aan The Chicago Academy for the Arts. Na zijn kwalificatie voor de finale van de Youth America Grand Prix studeerde hij, als gaststudent, verder aan de Nationale Balletacademie in Amsterdam. In 2015 trad hij toe tot de Junior Company van Het Nationale Ballet en een jaar later maakte hij de overstap naar het grote gezelschap, waar hij in 2017 werd gepromoveerd tot coryphée en in 2019 tot grand sujet. In 2022 werd Joseph, na afloop van de première van *Dawson* – waarin hij David Dawsons *The Four Seasons* en de wereldpremière van zijn *Legacy Variations* danste – gepromoveerd tot tweede solist.

TIMOTHY VAN POUCKE - tweede solist

Timothy van Poucke (Woerden) studeerde aan de Nationale Balletacademie. In 2016 werd hij aangenomen bij de Junior Company van Het Nationale Ballet, waarna hij al na een jaar de overstap maakte naar Het Nationale Ballet in de rang van élève. In de jaren daarna werd hij jaarlijks gepromoveerd naar een volgende rang. Na zijn opvallende optredens in Wubkje Kuindersma's *Echoes of Tomorrow* en Hans van Manens *Sarcasmen* bevorderde artistiek directeur Ted Brandsen hem in 2021, op 23-jarige leeftijd, tot tweede solist. Timothy ontving in 2017 de aanmoedigingsprijs van Stichting Dansersfonds '79 en in 2018 de Alexandra Radius Prijs.

EDO WIJNEN - tweede solist

Edo Wijnen (Deurne, België) deed op zijn tiende – succesvol – auditie bij de Koninklijke Balletschool in Antwerpen. Na zijn opleiding kwam hij in 2010 als adspirant in dienst van Het Nationale Ballet, waar hij al snel werd gepromoveerd tot lid van het corps de ballet en vervolgens tot coryphée, grand sujet en, in 2015, tot tweede solist. Edo heeft een aantal grote prijzen gewonnen, waaronder de Prix de Lausanne (2009) en de Youth America Grand Prix (2010). In 2017 werd hij genomineerd voor de Zwaan voor 'Meest indrukwekkende dansprestatie' voor zijn rol in *Citizen Nowhere* van David Dawson. In 2019 won hij de Alexandra Radius Prijs.

SHO YAMADA - tweede solist

Sho Yamada (Ibaraki, Japan) studeerde aan de Princess Grace Academy in Monte Carlo. In 2017 werd Sho in de Critics' Choice van het Britse *Dance Europe* uitgeroepen tot een 'New name to watch' en in 2019 werd hij door het tijdschrift genomineerd in de categorie 'Outstanding performance by a male dancer'. Sho kwam in 2013 in dienst van de Junior Company van Het Nationale Ballet en trad een jaar later als élève toe tot Het Nationale Ballet. Hierna werd Sho bevorderd tot lid van het corps de ballet, coryphée en, in 2018, tot grand sujet. Na het vertolken van diverse solorollen werd hij in 2019 benoemd tot tweede solist.

GRANDS SUJETS

Erica Horwood

Chloë Réveillon

Milena Sidorova

Elisabeth Tonev

Connie Wowles

Daniel Montero
RealGiorgi
PotskhishviliDaniel Robert
Silva

Sem Sjouke

Jan Spunda

CORYPHÉES

Luiza Bertho

Nancy Burer

Khayla
Fitzpatrick

Kira Hilli

Hannah de Klein

Wendeline
Wijkstra

Nathan Brhane

Rémy Catalan

Davi Ramos

Conor Walmsley

CORPS DE BALLET

Liza Gorbachova

Beatriz Kuperus

Arianna Maldini

Emma Mardegan

Inés Marroquín

Alexandria Marx

Sebia Plantefève-
Castrick

Sandra Quintyn

Laura Rosillo

Yvonne
SlingerlandAntonina
Tchirpanlieva

Claire Tjoe-Fat

Lore Zonderman

Sander Baaij

Dingkai Bai

Bela Erlandson

Leo Hepler

Pascal Johnson

Manu Kumar

Giovanni Princic

Fabio Rinieri

Dustin True

Rafael Valdez

ÉLÈVES

Katherine
BamfordMila Nicolussi
Caviglia

Lauren Hunter

Catarina Pires

Isaac Mueller

Guillermo Torrijos

Koyo Yamamoto

JUNIOR COMPANY

TWEEDEJAARS

Lily Carbone

Victoria
Glazunova

Nicola Jones

Polina
Loshchylina

Kate Myklukha

Louisella Vogt

Luca Abdel-Nour

Gabriel Rajah

Sven de Wilde

EERSTEJAARS

Poppi Eccleston

Skya Powney

Carolina
Ribaldone

Bo-Ann Zehi

Robin Park

Soshi Suzuki

Francesco
VenturiVincent Fell
(stagiair)

KARAKTERDANSERS

AMANDA BECK - vorstin

Amanda Beck volgde haar dansopleiding aan de Royal Ballet School in Londen en trad aansluitend in dienst van The Royal Ballet. In 1979 maakte ze de overstap naar Het Nationale Ballet waar ze in 1984 werd bevorderd tot tweede solist. Na haar afscheid van het danspodium, in 1990, begon ze een carrière als docent. Sinds 2000 is ze als docent klassiek ballet verbonden aan de Nationale Balletacademie. Ze gaf les aan alle jaarniveaus en is sinds 2016 tevens coördinator van de vooropleiding. Daarnaast is Amanda regelmatig als karakterdanser te zien in producties van Het Nationale Ballet.

JANE LORD - vorstin

De Amerikaanse Jane Lord studeerde aan Canada's National Ballet School en trad in 1979 in dienst van Het Nationale Ballet. In 1984 werd ze bevorderd tot tweede soliste en in 1990 tot eerste soliste. Lord won diverse prijzen, waaronder de Gouden Theaterdansprijs van de Vereniging van Schouwburg- en Concertgebouwdirecties, de Duval-Leroy Oeuvreprijs en de Prijs van Verdienste van Stichting Dansersfonds '79. Na het beëindigen van haar danscarrière gaf ze les bij toonaangevende dansopleidingen in heel Nederland. Sinds 2011 is Lord werkzaam bij de Nationale Balletacademie. Bij Het Nationale Ballet vertolkt ze sinds 2017 regelmatig karakterrollen.

RAIMONDO FORNONI - Von Rasposen

Zwitser Raimondo Fornoni danste bij het Amerikaanse Harkness Ballet en de balletgezelschappen van het Opernhaus Zürich en de Städtische Bühnen Frankfurt. Van 1979 tot 1988 was hij verbonden aan Het Nationale Ballet, waar hij al in 1981 zijn debuut maakte in een karakterrol. Sinds het beëindigen van zijn danscarrière heeft hij een groot repertoire aan karakterrollen opgebouwd. Bovendien ontwikkelde hij een eigen trainingsmethode, genaamd 'Raynetics', waarin hij trainingen aan gezelschappen geeft. Voorts maakte Raimondo in 1992 een film voor de VPRO: *Portret van een passie*.

NICOLAS RAPAIC - Von Rasposen

Fransman Nicolas Rapaic volgde zijn balletopleiding aan l'École de Danse de l'Opéra de Paris en l'École du Conservatoire de Musique et de Danse. Aansluitend danste hij bij het Jeune Ballet de France en Les Ballets de Monte-Carlo. Van 1992 tot 2008 was hij verbonden aan Het Nationale Ballet, waar hij in 2000 werd bevorderd tot tweede solist en ook diverse workshopchoreografieën maakte. Na zijn danscarrière werkte Nicolas als docent voor onder meer Codarts, Amsterdam Dance Centre en jeugd-dansgezelschap De Stille. Daarnaast vertolkt hij regelmatig karakterrollen bij het gezelschap.

TYCHO HUPPERETS - Von Rasposen

Tycho Hupperets studeerde aan de Ballett-Akademie der Hochschule für Musik und Theater München, Heinz Bosl Stiftung en de Vakopleiding Dans in Maastricht. Hij was van 2007 tot en met 2011 als danser verbonden aan Het Nationale Ballet en werkte hierna met onder andere ICK Dans Amsterdam en choreograaf Nacera Belaza. Tycho is onlangs afgestudeerd aan de Gerrit Rietveld Academie in Amsterdam, waar hij zijn passie voor dans onderzocht vanuit nieuwe, bredere perspectieven.

Junior

Company

dansen: Catarina Pires, Guillermo Torrijos - fotografie: Alim Kafira

De Junior Company van Het Nationale Ballet slaat een brug tussen opleiding en beroepspraktijk en biedt jong danstalent een uitgelezen kans om zich voor te bereiden op een professionele carrière.

Trotse hoofdsponsor van
de Junior Company van Het Nationale Ballet

ING

WIJ VIJFEN

VIJF
JAAR
SAMENWERKING

HET NATIONALE BALLET

TED BRANDSEN

Artistiek directeur Het Nationale Ballet

Met 77 dansers – plus 17 dansers van de Junior Company – is Het Nationale Ballet het grootste dansgezelschap van Nederland.

Het Nationale Ballet werd achtereenvolgens geleid door Sonia Gaskell (1961-1969), Rudi van Dantzig en Robert Kaesen (1969-1971), Rudi van Dantzig (1971-1991) en Wayne Eagling (1991-2003). Sinds 2003 is Ted Brandsen artistiek directeur.

Het Nationale Ballet heeft een breed repertoire: avondvullend klassiek-romantisch ballet, nieuwe producties van klassiekers en belangwekkend werk uit de twintigste en eenentwintigste eeuw.

Ted Brandsen (Kortenhoeve, 1959) was van 1981 tot 1991 als danser verbonden aan Het Nationale Ballet. Hierna richtte hij zich op choreografen en creëerde hij werk voor diverse internationale dansgezelschappen en festivals. Als artistiek directeur van het West Australian Ballet maakte hij onder meer *Carmen* (2000, Australian Dance Award) en *Pulcinella* (2001).

In 2002 keerde Brandsen terug naar Het Nationale Ballet, in eerste instantie als adjunct artistiek directeur, waarna in 2003 de benoeming tot artistiek directeur volgde. Sindsdien creëerde Brandsen onder meer *Body* (2004), *Stealing Time* (2006), *Rai* (2011), *Replay* (2014), *Classical Symphony* (2020) en de avondvullende producties *Coppelia* (2008) en *Mata Hari* (2016).

Werk van Brandsen staat op het repertoire van veel buitenlandse gezelschappen. Daarnaast is hij een veelgevraagd jurylid voor toonaangevende danscompetities.

In oktober 2019 ontving Brandsen uit handen van burgemeester Halsema de Amsterdamprijs voor de Kunst in de categorie Bewezen Kwaliteit en in juni 2022 werd hij benoemd tot Ridder in de Orde van de Nederlandse Leeuw.

HET BALLETORKEST

Het Balletorkest beweegt de dans. Sinds de oprichting in 1965 is het orkest de trotse muzikale partner van Het Nationale Ballet en Nederlands Dans Theater.

In iedere voorstelling is het orkest op zoek naar inspirerende synergie tussen muziek en dans, om zo een betoverende ervaring te bieden voor het publiek. Van traditionele balletten tot moderne dans, van muziekeducatie tot talentontwikkeling. Zo profileert Het Balletorkest – met Matthew Rowe als chef-dirigent – zich als hét orkest voor de dans in Nederland.

Naast de voorstellingen met Het Nationale Ballet en Nederlands Dans Theater onderhoudt Het Balletorkest een lange traditie van innovatieve – en prijswinnende – familievoorstellingen. Zo werd *Creatures*, in samenwerking met ISH, bekroond met de internationale Young Audiences Music Award, en won de voorstelling *Hans & Grietje*, in samenwerking met Orkater, diverse Musical Awards. In deze producties spelen de musici uit het hoofd, zonder dirigent en in kostuums, zodat ze een vanzelfsprekend onderdeel vormen van de voorstelling. In maart 2022 werd deze traditie voortgezet met de voorstelling *Belle en het Beest*.

CELLIST ARTUR TRAJKO OVER HET ZWANENMEER

“Romantische muziek, zoals die van Tsjajkovski, spreekt mij enorm aan. Zijn compositie voor *Het Zwanenmeer* vind ik een meesterwerk. Bijzonder vind ik mijn korte solo; een combinatie tussen een melancholisch gevoel en dans. Je vertelt een verhaal zonder woorden, maar met muziek. Dat geeft mij een geluksgevoel.”

HET BALLETORKEST

Eerste viool

Sarah Oates,
concertmeester
Kotaro Ishikawa
Suzanne Huynen
Robert Cekov
Jan Eelco Prins
Tinta Schmidt von
Altenstadt
Majda Varga - Beijer
Sarah Lynn Huizinga
Anita Jongerman
Inge Jongerman
Ina Laasio
Marina Meerson
Gideon Nelissen
Danna Paternotte

Tweede viool

Emma Røijackers
Yumi Goto
Willy Ebbens
Christiane Belt
Casper Donker
Dick de Graaff
Bert van den Hoek
Eva Lohse
Mirjam Michel
Jenneke Tesselaar
Anna Sophie Torn
Catharina Ungvari

Altviool

Naomi Peters
Arwen Salama -
van der Burg
Maria Ferschtman
Joël Waterman
Bas Egberts
Dirk Feller
Giles Francis
Frank Goossens
Wouter Huizinga
José Moura Nunes
Ingrid Waleson

Cello

Artur Trajko
Wijnand Hulst
Lies Schrier
Willemiek Tavenier
Csaba Erdős
Melina Montes
Oliver Parr
Ketevan Roinishvili
Diederik Smulders

Contrabas

Jean-Paul Everts
Annelies Hemmes
Lucía Mateo Calvo
Teun Godschalk
Florian Lansink
Louis van der Mespel

Fluit

Sarah Ouakrat
Karin Leutscher
Marie-Cécile de Wit

Hobo

Juan Esteban
Mendoza Bisogni
Juan Pedro Martínez

Klarinet

Ina Hesse
Jesse Faber/
Tom Wolfs

Fagot

Janet Morgan
Maud van Daal

Hoorn

Christiaan Beumer
Lidia Olthoff
Lies Molenaar
Ward Assmann
Milo Maestri

Cornet

Erwin ter Bogt
Erik Torrenga

Trompet

Hans van Loenen
David Pérez Sánchez

Trombone

Bram Peeters
Wilco Kamminga
Marijn Migchielsen

Tuba

Ries Schellekens

Pauken

Peter de Vries

Slagwerk

Richard Jansen
René Oussoren
Arjan Roos
Jelmer Tichelaar

Harp

Aimée van Delden/
Annemieke IJzerman

Algemeen directeur

Piet van Gennip

Chef-dirigent

Matthew Rowe

Hoofd bedrijfsvoering en planning

Inken Wemheuer

HR- en office

manager

Katharina Schönberg

Muziekbibliothecaris

Nienke de Boer

Assistent muziek- bibliothecaris

Ruben Sanderse

Orkestmanager

David Eijlander

Orkestbodes / assistent-orkest- managers

Diederik Meijnckens

Jack van Heugten

Administrateur

Jean Paul du Marchie

Raad van toezicht

Marianne Heeremans,
voorzitter

Fleur Reestman

Michel van Honk

Rutger van Boxtel

Sander Bersee

hetballetorkest.nl

DIRECTIE EN ARTISTIEKE STAF

Olga Smirnova

Artistiek directeur
Ted Brandsen

Algemeen directeur
Stijn Schoonderwoerd

Vaste choreograaf
Hans van Manen

Associate artist
David Dawson

Adjunct-artistiek directeur
Rachel Beaujean

Muzikaal leider
Matthew Rowe

Artistiek coördinator Junior Company
Ernst Meisner

Young Creative Associate
Wubkje Kuindersma

Young Creative Associate
Milena Sidorova

Young Creative Associate
Sedrig Verwoert

Balletmeester
Charlotte Chapellier

Balletmeester
Guillaume Graffin

Balletmeester
Alan Land

Choreoloogist en repetitor
Sandrine Leroy

Balletmeester
Larissa Lezhnina

Balletmeester
Judy Maelor Thomas

Balletmeester
Jozef Varga

Balletmeester Junior Company
Caroline Sayo Iura

Senior balletdocent
Rinat Gizatulina

Eerste pianist
Olga Khoziainova

Pianist
Elena Kim

Pianist
Ryoko Kondo

Pianist
Paul Lewis

Pianist
Mikhail Murach

Pianist
Viktoriya Ryapolova

Gastdocenten
Aymeric Mosselmans, David Makhateli, Christiana Stefanou, Olga Evreinoff, Julio Bocca, Jean-Guillaume Bart, Ugo Ranieri, Raffaella Renzi, Felipe Diaz, Michele Jimenez, Grigori Tchitcherine, Dario Elia

NATIONALE OPERA & BALLET HELPT GEVLUCHTE ARTIESTEN

WE HEBBEN UW STEUN NODIG!

Nationale Opera & Ballet biedt dansers en zangers die getroffen zijn door de oorlog in Oekraïne zogenaamd 'artistiek asiel'. We openen onze deuren om gevluchte artiesten op te vangen die in hun eigen land niet meer hun kunstvorm kunnen beoefenen. Per 1 april 2022 zijn voor zes dansers en zes zangers extra plaatsen gecreëerd bovenop de bestaande formatie van onze gezelschappen. Deze artiesten krijgen een veilig onderkomen in ons huis om te trainen, zich te blijven ontwikkelen en zich op de toekomst te richten.

De kosten om deze artiesten op te vangen komen bovenop onze lopende begroting. Daarom zijn wij met urgentie op zoek naar extra financiële steun om deze gevluchte artiesten een volwaardige plek te kunnen bieden in onze gezelschappen. We hopen van harte dat u aan dit initiatief wilt bijdragen. Zo kunnen deze artiesten hun droom blijven waarmaken.

Maksym Nazarenko

Victoria Glazunova

Kate Myklukha

Polina Loshchylina

STICHTING NATIONALE OPERA & BALLET FONDS

IBAN NL20 ABNA 0540179523 o.v.v. NO&B helpt vluchtelingen
Kijk op www.operaballet.nl/helptvluchtelingen of neem contact
via steun@operaballet.nl.

Scan de QR-code en
doneer direct!

NATIONALE OPERA & BALLET

Zakelijk manager

Heleen ten Heggeler

Hoofd Planning en Productie

Lydia Buisman

Hoofd Kostuumafdeling

Oliver Haller

Production administrators

Sterre Haverkamp

Donald van der Zwan

Personal assistant van de directeur

Mumtaz Pang Atjok

Coördinator artistieke logistiek

Wiard Havenaar

Assistenten artistieke staf

Sara de Swaan

Tara Richard

Coördinator externe contacten

Louise Vine

Coördinator tableauxzaken en assistent Junior Company

Samira Ouazine

Associate on research & development

Peggy Olislaegers

Medische Begeleiding

Hoofd Medische Begeleiding

Rutger Klauwers

Fysiotherapeuten /

Manueel fysiotherapeuten

Maarten Groothuis

Laura Hillenius

Masseurs

Frans Birnie

Sandra Cozijn

Erik Wiggelinkhuizen

Coördinator Medische Begeleiding

Marleen Grol

Pilates

Leila Kester

Raad van Toezicht

Louise Fresco,

voorzitter

Else Bos

Rochdi Darrazi

Bernard Focroulle

Sadik Harchaoui

Robert Swaak

Tjark Tjin-A-Tsoi

Paul Waarts

Directie

Algemeen directeur

Stijn Schoonderwoerd

Directeur Het Nationale Ballet

Ted Brandsen

Directeur De Nationale Opera

Sophie de Lint

Directeuren Techniek en Productie

Bob Brandsen

Directeur Financiën

Miek de Ruijter

HET NATIONALE BALLET DANKT

SUBSIDIËNTEN

**Gemeente
Amsterdam**

HOOFDSPONSOR NATIONALE OPERA & BALLET

HOUTHOFF

PARTNER NATIONALE OPERA & BALLET

FONDS 21

HOOFDSPONSOR JUNIOR COMPANY

PARTNERS JUNIOR COMPANY

PARTICULIEREN

NATIONALE OPERA & BALLET FONDS
Vrienden en Geefkringleden van Het Nationale Ballet, Patrons en Young Patrons van Nationale Opera & Ballet

NO&B BUSINESS LOUNGE LEDEN

Houthoff, ING, Loyens & Loeff, De Nederlandsche Bank, SPIE Nederland B.V., Snippe Projecten B.V., Endymion Amsterdam, Commenda Family Office, Rodriguez B.V., McKinsey & Company, Höcker Advocaten, 1nergiek, Netvlies (part of 4NG), Odgers Berndtson, QA Consulting, Optimix Vermogensbeheer

PARTNERS

Matrix Fitness, BOOZTR

STEUN HET NATIONALE BALLET

De Vrienden van Het Nationale Ballet dragen bij aan nieuwe producties, kostuums, decors en de ontwikkeling van dansers, en hebben daarom een streepje voor. Zo zijn Vrienden onder meer welkom bij trainingen, masterclasses en balletreizen. Ook ontvangen ze driemaal per jaar een tijdschrift met achtergrondinformatie over de dansers en het gezelschap.

Hoe steunt u Het Nationale Ballet?

- Word Vriend voor € 50 per jaar
- Word GezinsVriend voor € 80 per jaar
- Word Gouden Vriend voor € 200 per jaar* en geniet van nog meer voordelen
- Word Geefkringlid vanaf € 1.000 per jaar*
- Tussen 25 en 40 jaar? Word Young Patron
- Neem Het Nationale Ballet op in uw testament

Meer informatie:

Nadja van Deursen

T 020 551 8218

E balletvrienden@operaballet.nl

operaballet.nl/steunballet

Stichting Nationale Opera & Ballet Fonds
rekeningnummer NL20 ABNA 0540179523,
o.v.v. 'Donatie Het Nationale Ballet'

* Door belastingvoordeel krijgt u tot meer dan de helft van uw gift terug van de belastingdienst.

ONTDEK DE WERELD ACHTER DE SCHERMEN

Word Vriend en beleef ballet
van dichterbij dan ooit!

STEUN
OPERA
&
BALLET

ENGLISH ▶

'THE MOST BEAUTIFUL SWAN LAKE EVER CREATED'

Swan Lake is undoubtedly one of the most popular works in Dutch National Ballet's repertoire. And that's no surprise, as it's an iconic ballet and for many people it represents classical ballet in its purest form. Especially the white acts, in which the corps de ballet of 'swans' all wear identical white tutus, really appeal to the imagination. As does the wonderfully dramatic music by Tchaikovsky, which was absolutely not considered wonderful at its premiere, but is now so well known that even people who have never seen the ballet are familiar with it.

At its premiere in 1988, Dutch National Ballet's production of *Swan Lake* – created by Rudi van Dantzig, with assistance from Toer van Schayk – was received as 'the most beautiful *Swan Lake* ever created'. And in my view, this is still the case. Rudi succeeded in telling the story in a very special way, and his choreography is just as rich and refined as the sets and costumes designed for the production by Toer. I'm delighted that Toer, who also choreographed the folk dances in the third act, is still involved in the production, and that this season he has once again attended several rehearsals in the studio.

After 35 years and 12 series of performances, we can still present this version of *Swan Lake* in all its glory. In part, this is thanks to our artistic staff. Every time, the ballet masters succeed in breathing new life into it again, while remaining true to the original production.

Reviving the ballet classics also involves giving new opportunities to new soloists. This time, principal dancers Jessica Xuan and Riho Sakamoto and soloist Salome Leverashvili are making their debut in the challenging double role of Odette/Odile. And principal dancer Olga Smirnova, who has already danced many *Swan Lakes*, is now interpreting the main role for the first time with Dutch National Ballet.

I look forward to sharing our version of *Swan Lake* with you (once again), and I hope you enjoy the evening.

Ted Brandsen
Director Dutch National Ballet

Martin ten Kortenaar and Riho Sakamoto

SWAN LAKE

Choreography

Rudi van Dantzig,
after Marius Petipa and Lev Ivanov

Spanish, Neapolitan and Hungarian dances third act

Toer van Schayk

Music

Pyotr Ilyich Tchaikovsky – *Swan Lake* (1877)

Costume and set design

Toer van Schayk

Lighting design

Jan Hofstra

Artistic supervision

Toer van Schayk

Ballet masters

Rachel Beaujean
Charlotte Chapellier
Caroline Sayo Iura
Sandrine Leroy
Larissa Lezhnina
Judy Maelor Thomas
Guillaume Graffin
Alan Land
Jozef Varga

Musical accompaniment

Dutch Ballet Orchestra,
conducted by Matthew Rowe

With cooperation of

The students and pupils of the
Dutch National Ballet Academy

Rehearsal teacher pupils of the Dutch National Ballet Academy

Dario Elia

Premiere Petipa/Ivanov production

27 January 1895, Mariinsky Theatre,
St Petersburg

Premiere Van Dantzig/Van Schayk production

31 March 1988, Dutch National Opera &
Ballet, Amsterdam

Duration

circa three hours and twenty minutes,
including two intervals

Sets, props, wigs and makeup, lighting and sound

Technical department of Dutch National
Opera & Ballet

Production manager

Joshua de Kuyper

Stage managers

Kees Prince
Pieter Heebink

Production supervisor

Mark van Trigt

First carpenter

Wim Kuijper

Lighting managers

Michel van Reijn
Angela Leuthold

Licht supervisor

Wijnand van der Horst

Follow spotters

Titus Franssen
Hein Hazenberg
Lee Hayes
Panos Mitsopoulos
Carola Robert
Anton Shirkin
Marleen van Veen

Follow spotters coordinator

Ariane Kamminga

Sound engineer

Florian Jankowski

Props

Remko Holleboom

Special effects

Peter Visser

Assistant costume production

Michelle Cantwell

First dresser

Andrei Brejs

First make-up artist

Trea van Drunen

Orchestra manager

David den Eijlander

Introductions

Klaas Backx
Lin van Ellinckhuijsen

FOLLOW US ONLINE

hetnationaleballet
denationaleopera
nationaleoperaballet

@nationaleoperaballet

Nationale Opera & Ballet

Nationale Opera & Ballet

@DutchNatBallet
@DutchNatOpera

Visit our online platform at
operaballet.nl/en/online/95/104 for:

- ▶ streams (online performances)
- ▶ in-depth articles
- ▶ behind-the-scenes-videos
- ▶ online ballet lessons
- ▶ dance video's

418.460 FOLLOWERS IN TOTAL

Jessica Xuan and Victor Caixeta

SYNOPSIS

ACT ONE

Party in the castle garden

To celebrate Siegfried's eighteenth birthday, Alexander and the courtiers and neighbours have organized a surprise party for him in the garden of the castle. The Prince's tutor Von Rasposen is irritated by Siegfried and Alexander's friendly relationship with the local peasants. The festivities are interrupted by the arrival of the Queen, the Prince's mother. She presents her son with a ring reminding him of his future role as successor to the throne: he will soon have to choose a bride. Siegfried is downcast at the prospect of his youth drawing to a close. As darkness falls he and Alexander ponder on the future. They decide to explore the surrounding forest.

ACT TWO

The meeting with Odette

Lost in the forest, Siegfried and Alexander arrive at the banks of a great lake. A huge circling bird of prey fills them with fear: it is as if the form of Von Rasposen is still spying on them. The bird of prey – in fact the wicked magician Von Rothbart – summons a swan out of the dark lake, which takes on human form. In Odette, the Swan Queen, and her retinue of swan maidens, Siegfried believes he has found the realisation of his ideals of sincerity and simplicity. Surrounded by these pure shapes he is overcome with joy. He swears to remain forever true to his ideals.

ACT THREE

The betrayal

During a ball at the castle several brides-in-waiting are presented to Siegfried. But to the amazement of the guests, and to his mother's alarm, Siegfried refuses to make a choice; all the pomp and splendour contrast starkly with the purity of the vision experienced at the lakeside. Von Rasposen announces the last guests: Von Rothbart, his daughter Odile and their retinue. Siegfried imagines that the Black Swan, Odile, is a manifestation of the White Swan Queen, Odette, but still he wavers. Von Rothbart and Odile blind him with a sensual display of dazzling virtuosity. To Alexander's dismay Siegfried yields and offers Odile the ring. Too late he realizes that he has betrayed his ideal, Odette. Stricken, he flees back to the lake in despair.

ACT FOUR

Reconciliation with Odette

Disillusioned and betrayed, Odette and the swan maidens tarry by the moonlit lakeside, where Siegfried finds them. Odette forgives Siegfried and attempts to comfort him, telling him that he must learn to live with reality. Von Rothbart tries to drive Siegfried away from the lake, but although Siegfried manages to defy him, he drowns in the waters. Von Rasposen abandons his futile search for the Prince, while Alexander discovers the lifeless body of his friend. In Alexander, Siegfried's ideals will live on.

Rudi van Dantzig's vision of Tchaikovsky's *Swan Lake*

'HE KNEW HE MUST GO'

Rudi van Dantzig (1933-2012) created his production of *Swan Lake* in 1988 for Dutch National Ballet. In the programme to accompany the first performance series, he gave his notes on the famous classical ballet. You can find a condensed version of these notes below.

In reviving *Swan Lake* – with all respect for Lev Ivanov and Marius Petipa, the choreographers who breathed new life into the ballet in St Petersburg – I took inspiration primarily from Tchaikovsky, in the way he speaks to us through his music and in his letters and diaries. As a composer of ballet music, Tchaikovsky was a revolutionary and a visionary, and was way ahead of his time with regard to the technical restrictions of ballet.

Looking at photos from the time of the tsarist ballet in St Petersburg and Moscow, at the end of the nineteenth century, we see mainly ballerinas whose posture suggests the presence of an extremely restrictive corset, and male dancers who are sturdy gentlemen you'd expect to see in a crowded salon sporting cigars and watch chains, rather than wandering around the edge of a deserted lake.

Tchaikovsky's music, lyrical and filled with long, melancholy lines, seems far removed from this atmosphere, and to be written for the ballet artists who shortly after his death would raise dance in Russia – and then all over the Western world – to new heights and to its current level: Michel Fokine, Anna Pavlova, Vaslav Nijinsky and their contemporaries. They liberated dance from its straitjacket, the fashionable limitations and pettiness of the time, and fought for the expression of very personal emotions through movement.

What the society of the day expected, and probably what Tchaikovsky expected of himself, was to function as an accepted 'normal' human being in that society. However, this did not seem to be Tchaikovsky's lot, as he was homosexual. The main theme of *Swan Lake* – the boy who is expected to win a bride and fails – appears to be a direct reflection of Tchaikovsky's own life.

The main character in *Swan Lake*, Siegfried, distrusts the worldly knowledge that his tutor Von Rasposen deems so necessary for him. Siegfried believes himself to be close to nature, and feels more drawn to what in his eyes is the uncomplicated lifestyle of the peasants than to the political labyrinth of ranks and positions, machinations, favours and private interests familiar to him from the structured life at court.

The warm tone in which Tchaikovsky writes to his brother Modest, on 16 December 1868, about simple bonds of friendship, is in stark contrast to the letter he writes ten days later about the problem of a possible relationship with the French singer Desirée Artôt. "On the one hand, I love her with all my heart, and at the moment an existence without her seems impossible, but on the other, when I reason with myself coolly and rationally, I can think only of all the possible misfortunes predicted by my friends."

Resembling a story by Chekhov, an excerpt from a letter written in 1866 is also analogous to a situation in which Siegfried finds himself when confronted by his brides-to-be. "Last night, something really strange happened to me at the Tarnovsky house. I was left alone with three ladies who forced me to waltz with them, one after another, while one of them played piano. I was so exhausted that I had to drag myself home."

Tchaikovsky's marriage to the determined music student Antonina Milyukova lasted just a few days. Although it was at least longer than that of Siegfried to Odile, the result was equally catastrophic. The night after the wedding, Tchaikovsky wrote from the train taking the young couple from Moscow to St Petersburg, "I was nearly stifled by suppressed sobs and could have cried out, but I had to keep my wife occupied with conversation until Klin, and only then did I feel justified in remaining behind alone in the dark. My only comfort was that my wife understood or perceived nothing of my barely concealed misery, appearing contented and happy throughout the journey."

Tchaikovsky died in 1893, at the age of 53. There is controversy about the cause of his death.

"He knew he must go: unafraid, not hesitating, he paused only at the garden's edge where, as though he'd forgotten something, he stopped and looked back at the bloomless, descending blue, at the boy he had left behind."

This is how Truman Capote ends his novel *Other Voices, Other Rooms*, and that is how – in my eyes – Siegfried leaves the nocturnal banks of the lake.

Rudi van Dantzig

"In my production, the swan symbolises the ideals of Siegfried, a young prince, who opposes his conservative surroundings and, along with his friend Alexander, aspires to a totally different structure in his country (..) But along the way, Siegfried loses sight of his ideals. In the third act, he falls for the seduction of the material world and outward appearances. Then comes the realisation that everything has passed him by."

Rudi van Dantzig, 2003

"For heaven's sake, let's take care of the classics. Our dance history is already so small, so let's keep what we do have intact."

Rudi van Dantzig, 2003

Alan Land and ensemble (1988)

Swan Lake, production from 1943, costume design by Leslie Hurry
Robert Helpmann as Siegfried, Margot Fonteyn as Odette and Nigel Desmond as Von Rothbart

Alicia Markova as Odette in *Swan Lake*

Pierina Lagnani, Petipa's first Odette

History of the development of 'the ballet of ballets'

SPECTACULAR VIRTUOSITY VERSUS SERENE FRAGILITY

In composing *Swan Lake* in 1877, Pyotr Ilyich Tchaikovsky gave an artistic impulse to ballet music of the time that should not be underestimated. Yet initially neither his composition nor the corresponding choreography by Julius Reisinger were a big success. It was only after Tchaikovsky's death in 1893 that the true value of the music was recognised. This led to new choreography by Marius Petipa and Lev Ivanov. It is this version from 1895 that forms the basis for today's continued worldwide success of what is known as 'the ballet of ballets'.

In a letter to fellow composer Rimsky-Korsakov in 1875, Tchaikovsky wrote, "The theatre director has commissioned me to write the music for the ballet *Swan Lake*. I've accepted the commission, partly because I need the money and partly because I've long cherished the wish to have a go at this sort of music."

So although it is remarkable that Tchaikovsky was interested in the genre – up to then, most ballet music did not rise above the level of mediocre, background sound to create effect – he obviously did see composing for ballet as a challenge. Tchaikovsky liked dancy music – which was also apparent from his other compositions up to then.

Along with the man who commissioned him, Vladimir Petrovich Begichev, who was director of the Imperial Theatres in Moscow, and the dancer Vassily Geltzer, Tchaikovsky adapted *Der geraubte Schleier* (The Stolen Veil), a German folk tale about enchanted doves, written by Johann Karl August Musäus. But other sources also appear to have been used in writing the libretto, including the Russian folk tale *The White Duck*. In composing the music, Tchaikovsky is also said to have been inspired by a newspaper article of the day about the worsening insanity of Ludwig II of Bavaria, the king who surrounded himself by swans. The story may have evoked associations with the composer's own not exactly rose-tinted life.

Far from memorable

The premiere of the first *Swan Lake* took place at the Bolshoi Theatre, in Moscow, on 20 February 1877 (there are also sources that give the date as 4 March 1877), in a production by the Czech choreographer Julius Wentsel Reisinger. Unfortunately, this mediocre choreographer hardly knew what to do with Tchaikovsky's music. He had some parts rewritten and supplemented, even adding work by other composers here and there. And various cuts were demanded by the (rather amateur) conductor, so that eventually around a third of the composition was altered.

The Moscow press reacted very negatively to the ballet production. The choreography, the dancers, the sets and the orchestra were all slated. According to the critics, Reisinger's ballet 'was completely lacking in imagination and as a whole was far from memorable'. In all the to-do, Tchaikovsky's composition was pushed aside somewhat. Although some critics did recognise its quality, most found the music 'too complex', 'too Wagnerian' or 'too symphonic'. 'The melody is capricious and moody; not suited to ballet.'

After six years – in which yet more changes were made – Reisinger's *Swan Lake* was taken off the repertoire. Tchaikovsky had clearly been ahead of his time. It was only when he produced *The Sleeping Beauty* (1890) with Marius Petipa and *The Nutcracker* (1892) with Petipa and Lev Ivanov that the exceptional quality of his ballet music was fully valued. And following his death in 1893, interest in his ballet compositions continued to rise.

Dizzying fouettés

Tchaikovsky's music – with its rich, evocative melodies, narrative character, ingenious use of leitmotifs and brilliant orchestration – was proved eminently suitable for ballet by Petipa and Ivanov, in particular.

In 1894, for a memorial concert in honour of the composer, Ivanov – assistant to Petipa at the Imperial Mariinsky Theatre, in St Petersburg – choreographed a new work to the music from the second 'white' act of *Swan Lake*. The success of the evening led to the decision to create a completely new version for the large ballet company – around 230 dancers employed by the tsar – which was premiered in St Petersburg, on 27 January 1895.

Petipa choreographed Acts 1 and 3, which take place in the palace gardens and inside the palace, respectively. What we know of this choreography is that it showed more or less a succession of separate 'numbers', dominated by colourful spectacle and technical virtuosity – including the ingenious pointework variations for which Petipa is renowned. All that has survived of Petipa's contribution is the famous and notorious black swan pas de deux; the highlight of Act 3. In this duet, Odile deceives Siegfried with her sensuous, malicious powers of seduction. The 32 fouettés that form part of her variation (a dizzying sequence of turns on one leg that we owe to the original Odile, the Italian ballerina Pierina Legnani), are the terror and challenge of every ballerina – also because ballet fans worldwide count along.

Ivanov, responsible for Acts 2 and 4 of *Swan Lake*, was not concerned with outward display and virtuoso spectacle. In his 'white' acts, the emphasis is on inspiration, expressive power and musicality. Whereas Odile has to make a dazzling impression with her technique, the white swan Odette is supposed to be fragile and serene; a model of love and

purity. In the dance world, the pas de deux that Odette dances in Act 2 with Siegfried is regarded as a marvel of lyricism and poetic movement. Apart from this duet, Ivanov's choreography for the corps de ballet, the Big Swans and the four Little Swans (which can always count on a big round of applause) has survived largely intact. Ivanov's Act 2 is still often performed unchanged today.

More than 150 versions

Over the past 130 years or so, more than 150 versions of have been created, most of which are based on the version by Petipa and Ivanov.

In the Netherlands, short excerpts from the ballet were danced by companies from abroad from 1937, and from 1949 the first Dutch dancers ventured to do the same. The first complete version seen in the Netherlands was performed by Sadler's Wells Ballet, from London, in 1954. After this, both the Ballet der Lage Landen and the Ballet of the Netherlands Opera took Act 2 of *Swan Lake* into the repertoire.

Dutch National Ballet was the first company in the Netherlands to present complete versions of the ballet, in 1965 and 1973, created respectively by the Russian ballet masters Igor Belski and Marina Shamsheva and the Yugoslavian ballet master Zarko Prebil.

In its traditional form, *Swan Lake* is a true 'ballerina ballet', in which the double role of Odette/Odile forms one of the greatest challenges of the 'cast-iron' ballet repertoire. Many wonderful interpretations of the role have been given by leading international ballerinas like Galina Ulanova, Margot Fonteyn, Maya Plisetskaya, Carla Fracci, Natalia Makarova, Sylvie Guillem, Ulyana Lopatkina and Svetlana Zakharova.

In recent decades, however, various *Swan Lakes* have been produced in which the male soloist is given a more important – if not the most important – role, such as the productions by Rudolf Nureyev (some people jokingly called his interpretation *The ballet named Siegfried*), Mats Ek and Matthew Bourne, in whose all-male version the role of the swan queen is also danced by a man.

Vision of sincerity and purity

Rudi van Dantzig also placed far more emphasis on the role of the male soloist. His version – the first completely Dutch production, which he created with his good friend and artistic partner Toer van Schayk – premiered in Het Muziektheater (now Dutch National Opera & Ballet) in Amsterdam, on 31 March 1988, with star ballerina Alexandra Radius and principal dancer Alan Land in the leading roles.

In Van Dantzig's eyes, Siegfried is a sensitive, idealistic young man, who turns his back on the conservative life of the court, which is riddled with corruption, nepotism and intrigue. The choreographer no longer sees Odette as a woman of flesh and blood who has been transformed into a swan, but as a vision symbolising sincerity and purity for Siegfried; the incarnation of his high-minded ideals.

Astrid van Leeuwen

Rudi van Dantzig, Alexandra Radius and Alan Land (1988)

Pyotr Ilyich Tchaikovsky

THE MUSIC OF SWAN LAKE

Pyotr Ilyich Tchaikovsky (1840-1893) composed just three ballet scores – *Swan Lake*, *The Sleeping Beauty* and *The Nutcracker* – but they brought about a revolution in nineteenth-century ballet music.

A minor revolution, however, as Tchaikovsky was not a composer to break completely with tradition. In any case, not with its good aspects. But he did refuse to produce mundane background music, like that of many of his predecessors and contemporaries – those hacks who behaved like obedient lapdogs. Tchaikovsky created autonomous and serious ballet music, comparable in many respects to his other orchestral works. Compared to the music of his predecessors and contemporaries, his ballet music is far more varied, filled with lyrical and symphonic elements, and above all narrative in character. After Tchaikovsky, Diaghilev's Ballets Russes would continue along the path he had taken, regarding ballet as an integrated artwork, with equally important roles for music, dance and scenery.

Commissioned work

Tchaikovsky was probably not even deliberately trying to bring about the revolution that he did. He was asked to write *Swan Lake* in 1875 and accepted the commission, as he wrote to Rimsky-Korsakov, for the money, but also because he liked dancy music, a preference that is also reflected in many of his earlier compositions. He saw writing the music for a full-length ballet as a new challenge.

At the time, a ballet composer was expected to be at the service of the choreographer. For the premiere in 1877, this choreographer was the rather less successful Julius Reisinger. Whatever was considered unsuitable for dancing had to be rewritten, and if Reisinger thought that the score lacked a Russian dance, then Tchaikovsky had to compose one. That was simply the nature of the working relationship. After the premiere, opinions were divided, as far as the music was concerned. One critic thought

it monotonous and completely unsuited to dance, whereas another found Tchaikovsky's music so strong that he could hardly keep his attention on the feeble ballet. But whether or not they appreciated it, everyone agreed that Tchaikovsky's music was different. The difference was that Tchaikovsky had not churned out everyday background music, but composed a mature work that was eminently suited to ballet, as proved later by the choreography of Petipa and Ivanov (and the multitude of choreographers who followed them).

Tonal approach

Tchaikovsky's strength was that he related his composition to the subject matter. Not just to the tragic story, but also to the protagonists, their characters and their emotions. Rather than structuring his scores like a string of beads, in a succession of unrelated divertissements, as was customary at the time, Tchaikovsky composed his ballet music using broad symphonic lines, allowing themes and leitmotifs to develop. The musical meaning grew, deepened and blossomed, so that the storyline can be heard in the music.

Analysis of the music shows that each main character has their own key. B minor is the key of the swans and is the dominant key of the ballet. Siegfried has E major and Odette A minor and E major, among others, and everything blends wonderfully well tonally. The keys create specific associations with the protagonists, whilst also forming an essential part of the development of the whole work. This sort of tonal approach was new for ballet, and Tchaikovsky implemented it ingeniously. He knew how to express a story and how to convey an atmosphere in music that is difficult to capture in words. What could be more beautiful than representing the group of swans coming down to rest on a night-time forest lake with the unforgettable oboe solo, the harp and the vibrato strings? Or the sadness suggested by the wind instruments in the dance of the little swans? Or the herald of misfortune performed by the trumpets? That's what makes *Swan Lake* the ballet it is: expressive, poignant, and moving.

Maarten de Kroon

Revision: Stan Schreurs

Interview with Toer van Schayk

PAINTED SHADOWS AND NEW CLASSICAL CHOREOGRAPHY

Queen

Odette

Prince Siegfried

Von Rasposen

Choreographer, visual artist, designer and former principal with Dutch National Ballet: the title 'multidisciplinary artist' could hardly be more applicable to Toer van Schayk. For Rudi van Dantzig's production of *Swan Lake*, he designed the sets and costumes, as well as choreographing the folk dances in the third act. Exactly 35 years after its world premiere, Van Schayk is still involved in the preparations for the ballet.

"I've just been re-reading Tchaikovsky's letters and diaries", says Van Schayk. "When he writes about working on a particular piece, you think 'Gosh, we know it as part of a classic masterpiece, but for him it was simply a task he'd completed that day.'"

Flat sets and heavy skirts

Just as for Rudi van Dantzig, Tchaikovsky's music was one of the main sources of inspiration for Van Schayk as well. For the set and costume designs, he also took inspiration from Dutch paintings of the seventeenth century. "*Swan Lake* is often put in a Gothic setting, but I'm not such a fan of the pointed Gothic. I prefer the rounded forms of the Baroque, so I based the sets and costumes on paintings from that period. In doing so, I deliberately didn't design the scenery in three dimensions. Everything's flat, and the shadows are painted onto the scenery, as if it were a painting."

In the Baroque style, Van Schayk could also indulge himself in the costumes, especially with regard to the artists who don't have to dance. "The extras can wear big, heavy skirts, which was a nice change from the lightweight costumes you always have to make for the dancers." But of course *Swan Lake* has a great number of that sort of costume as well. "I really enjoyed designing them too. For example, the dresses for the women at the garden party in the first act have skirts made of layers of organza (a thin, transparent fabric – ed.) in different colours, so that you see one colour through the others."

Set design first act

Like new

Besides designing the sets and costumes, Van Schayk also choreographed the folk dances in the third act, at the request of Rudi van Dantzig. “At the time, Rudi said, ‘Those folk dances aren’t really my thing.’ And he didn’t have time for them either – it’s a mammoth task creating such a big production – so he asked me to do them. Of course, Rudi and I had been working together for years already, so it all went very smoothly.” Unlike Van Dantzig, Van Schayk has always had a great affinity with folk dancing. “As a choreographer, but also when I was still a dancer. For example, I always used to really enjoy doing the Russian dances in *Petrushka* (a ballet choreographed by Michel Fokine to music by Igor Stravinsky – ed.)”

Practically the only choreography that has survived from the third act of the original *Swan Lake* is the famous black swan pas de deux, for Odile and Prince Siegfried. So it was up to Van Schayk to create completely new choreography for the folk dances in this act. But how do you do that within the boundaries and traditions of an iconic classical ballet? “The best way is to pretend that the ballet is totally new and is being performed for the first time. Then you don’t have to think, wonder how it would have gone back then, and you have the greatest freedom. That’s also the way I worked with Wayne Eagling on creating our new production of *The Nutcracker*, although in that ballet there are fewer sections that are set in stone.”

Not by the book

In *Swan Lake*, the set sections come mainly in the second and fourth acts, which are also known as the ‘white acts’. “In the second act, Rudi remained completely true to the original choreography, and although he created a new fourth act, he did so in the spirit of the nineteenth-century ballet. Some choreographers have made totally new versions of *Swan Lake*, but Rudi always had too much respect and admiration for the ballets of Marius Petipa and didn’t want to take a heavy-handed approach to it.” However, this doesn’t mean that Van Dantzig simply adopted the surviving sections of *Swan Lake*. “He incorporated

Set design third act

many of his own ideas into the production, such as his vision of the role of the prince (see also page 88 - ed.), so he certainly didn’t just go by the book. He also added a great deal of completely new choreography, like the courtiers’ waltz in the first act. Rudi did a really good job on that.”

Heated studio rehearsals

Just as Van Dantzig was in awe of Petipa’s production in the process of creating his *Swan Lake*, so the ballet masters of Dutch National Ballet have great respect for Van Dantzig’s production, in turn, says Van Schayk. That is, in part, why the ballet has hardly changed since its premiere in 1988. “The ballet masters are very loyal, and making changes is generally frowned on when reviving a ballet. That’s born of necessity, as of course for a long time it wasn’t possible to write down ballets. So if things weren’t remembered properly, then they were lost.” This tradition sometimes leads to heated discussions in rehearsals. “The older dancers, in particular, can get very worked up and shout, ‘that’s not right!’ or ‘you have to do it like this!’ You can get into big arguments about it.”

The choreographer himself, now aged 86, will be attending some of the studio rehearsals for the coming series of performances. “Not to teach the dances, though. That’s the job of the ballet masters, because I can’t show all the steps so well anymore. But if there’s something I don’t like or I think something needs improving, then I’ll certainly say so.”

Exactly 35 years after the world premiere, Van Dantzig’s production of *Swan Lake* is still working its magic, and the ballet – internationally regarded as one of the most beautiful *Swan Lakes* ever – appears only to be gaining in popularity. “And choreographically speaking, the production really is a beautiful one”, says Van Schayk. “Rudi did that very well. And”, he adds, laughing, “maybe a bit of the magic is in the scenery too. Because actually, that’s not so bad either.”

Rosalie Overing

Yuanyuan Zhang and Davi Ramos

Top, left to right: Dirk, Julia, Jacob and Ichiro; bottom left to right: Luc, Keira, Chris and Juliet

Pupils of the Dutch National Ballet Academy in *Swan Lake*

‘YOU ALWAYS WANT TO BE EVEN BETTER THAN YOU ARE’

Rudi van Dantzig thought it was essential that children danced in the peasants’ party in the first act of *Swan Lake*. So since the premiere in 1988, many young dancers have taken on the role of peasant child – a very demanding role for their age. For these programme notes, we talked to eight pupils of the Dutch National Ballet Academy who are among the latest generation to take part. “Which Dutch National Ballet dancer will be lifting me up on stage? I really don’t mind. So long as he doesn’t drop me.”

The corona pandemic, they say, barely affected their opportunities to perform with Dutch National Ballet. Julia Lemaitre (13), Juliet te Lintelo (12), Keira Wiss (13), Ichiro Yanagi (14), Dirk Hoogenbosch (14), Chris Ligthart (14), Luc Smith (13) and Jacob Wysny (13) all danced in *The Nutcracker and the Mouse King*. The four girls also took part in *Raymonda*, and Julia and Juliet performed in *Giselle* as well, when they were still pre-NBA pupils.

Juliet says, “It’s such fun to be on stage and to get the chance to perform for an audience.” Keira says, “What I really like is that you can get into another character and really become immersed in your role.” Ichiro adds, “And you get to wear the most wonderful costumes, with make-up to match. In *Raymonda*, I was a flower girl and I had the most beautiful pink dress.”

But things do go wrong sometimes, they say, giggling. Juliet tells, “In *Giselle*, the cart I had to be lifted onto, as a peasant child, nearly overturned once.” Julia says, “I was a young lady in the same ballet. I’d been told to stay close behind the dancers in front of me when I came on stage, but I accidentally stepped on the train of one of their dresses, and a dancer hissed, ‘You have to keep more distance.’”

Second home

All the boys have also taken part in at least one other production besides *The Nutcracker and the Mouse King*: in *Frida*, *Prometheus* or the *Coppelia* film, or in *Il barbiere di Siviglia* with Dutch National Opera. Jacob says, “We may have missed the odd opportunity because of corona, but we’ve still had plenty to do.” Dirk says, “I really enjoy the rehearsals with the dancers of Dutch National Ballet. It’s so great to watch all those adult dancers at work.” Chris adds, “It’s also very special to see how a performance is put together from up close. First the rehearsals in the studio, and then how everything eventually comes together on stage.” Jacob says, “When I’m in Dutch National Opera & Ballet, I really feel that this is what I want. I feel so at home there.”

The corona pandemic even brought Luc an extra opportunity. “The first time I was going to take part in *The Nutcracker and the Mouse King* I was cast as one of the children at the party. But the production had to be postponed for a year because of the lockdown, and the second time around I got to dance the role of Frits, Clara’s younger brother. That time as well, the new corona measures meant we couldn’t perform a whole series, but I still got to dance two live performances and one livestream.”

Audition

The four boys – for whom, unlike the girls, there were no roles in *Raymonda* – think it’s wonderful that soon they can ‘appear again at last’ in a whole series of performances for a packed theatre. Luc says, “Soon after the summer holiday, we heard we could take part in *Swan Lake*.” Jacob says, “But we didn’t know then that all the boys in our class, NBA 4, would be taking part, spread over three casts.” Keira, who is in NBA 3 like the other three girls, says, “First, we were told that the girls from NBA 4 would be taking part, so for us it was a fantastic surprise that we could suddenly do the audition.”

Shortly before the autumn holiday, Judy Maelor Thomas, ballet mistress with Dutch National Ballet, came to Agamemnonstraat in Amsterdam-Zuid, where the pupils of NBA 1 to 4 do their classes, to hold the audition. Julia thought it was “pretty scary”. Juliet remarks, “She also gave plenty of corrections during the audition.” Ichiro adds, “And the worst thing is you can’t always show what you want to show. You always want to be even better than you are.” Chris says matter-of-factly, “Auditions are stressful anyhow.” Jacob says, “If I’m insecure, you see it in my body language. So if I know something’s important, I consciously press the switch and just go for it. Then everything just goes automatically, and I even manage to put feeling into the steps.” Keira comments, “It was a bit irritating that the audition was on Thursday and we didn’t hear the results till Monday. So we spent the whole weekend really wound up.”

Both dancing and acting

Ichiro, who moved to the Netherlands from Japan three years ago, saw *Swan Lake* once in her homeland, and Julia saw the ballet when she visited her grandma in Russia. Only Juliet and Dirk – who also saw a version once in Italy – have seen a live performance of the Dutch National Ballet’s production, choreographed by Rudi van Dantzig, when they were very young. Dirk says, “What I remember most of all is that the scenery was so beautiful.” And Juliet adds, “Actually, all I remember was that the performance was very long.”

The fact that their role in Van Dantzig’s production is so big – they’re on stage nearly all the time in Act 1 – is something they find ‘really cool and very frightening’ at the same time. Julia says, “In previous productions, it involved mainly running around and acting.” Juliet adds, “But now we’ve got a really big dancing role.” Keira says, “And we have to do steps we haven’t learned yet in our NBA 3 classes.” Luc adds, “So it took quite a long time to learn the choreography. It was only two weeks ago that we learned the last steps.” Julia says, “You have to remember the order of all those steps, and act at the same time.”

The latter is a big challenge, they say. Chris remarks, “Often, you have to react to an adult dancer, but of course during the rehearsals at school, that dancer isn’t there.” Dirk agrees, “So that’s difficult, having nobody to look at while you’re acting.” Luc says,

“But luckily Dario (Dario Elia, the teacher rehearsing the ballet with them – ed.) sometimes plays the role of the adult dancer for a moment.”

Dario also talks to them regularly about how Rudi van Dantzig and designer Toer van Schayk visualised certain scenes, such as those in which two of the boys get into a fight at the back of the stage. Chris says, “They’re having a discussion that ends in anger.” Luc adds, “According to Dario, Rudi wanted us to get really angry with each other.” And Jacob explains, “Dario also taught us to look around us really well. And to be flexible. If something doesn’t go according to plan, we have to be able to respond to it.” Luc adds, “He also knows exactly which moments we have to be careful not to get in the way.”

Shoulder lift

What makes it all extra exciting is that *Swan Lake* is the first production in which the children really dance in couples. Ichiro says, “I found that really difficult at the beginning. I’d never danced with a boy before.” Dirk says, “We (the boys – ed.) are in NBA 4 and the girls are in NBA 3, so we hadn’t had much contact before this.” Julia says, “At the first rehearsals, we were all a bit shy.” And Chris adds, “But now it doesn’t feel so awkward anymore.”

Something a few of them are still concerned about is that in the production all eight of them get lifted by a male dancer from Dutch National Ballet onto his shoulder. Julia says, “It all has to happen very quickly as well.” Juliet adds, “But it mustn’t look rushed or strange.” Chris remarks, “In the rehearsals, we’ve all been lifted once by Dario already. You don’t realise it, but suddenly he’s behind you.” Keira says, “So that you don’t fall, you have to lean forwards a bit, but it still has to look as if you’re sitting upright.” Luc says, “And when you come down, then you shouldn’t lean forward anymore.” Jacob adds, “Because then you fall forward and lose control.” Chris says, “And then during the lift, you also have to watch out that you don’t kick the dancer by bringing your legs too far back.”

When asked which male dancer they’d most like to lift them up, the girls look blank. Juliet says, “Our idols are the ballerinas, of course.” Julia says, “What they can do is what we’ll have to be able to do later.” Juliet says, “My big role model is Olga Smirnova.” Julia and Ichiro cry in chorus, “Riho Sakamoto!”, and Keira can’t choose between Maia Makhateli and Floor Eimers.

Jacob’s heroes are Constantine Allen and Jakob Feyferlik, while the other three boys don’t really have a preference. Chris says, “I focus more on the performance as a whole.” Luc says, “In the corps de ballet, I think some are better than others, but the soloists are all fantastic.”

So who would they like to lift them then? Chris would like, “Someone who’s good at it.” Luc adds, “In *Nutcracker*, there was a dancer who was no good at lifting at all, so I really hope I get someone strong.” Juliet says, “I really don’t mind who, so long as I don’t fall.” And Jacob explains, “Because in that case, it’s mainly you who looks a fool.”

Astrid van Leeuwen

Timothy van Poucke and Salome Leverashvili

About the tutus from *Swan Lake*

A SWAN'S SKIRT MADE OF TEN SQUARE METRES OF TULLE

An essential element in classical ballet and in *Swan Lake*: the tutu turns a corps de ballet into a harmonious group of elegant swans. But just how 'classical' is the tutu itself? And how are these iconic protruding skirts made? Oliver Haller, head of Dutch National Ballet's costume department, talks about the nineteenth century and huge mountains of tulle.

"If the tutu didn't exist, I might not be working here! Apart from the fact that it's attached to a beautiful bodice, I'm also really fascinated by the tulle garment itself", begins Haller passionately. "The tutu isn't just any old 'skirt' – it's taken the tutu at least a hundred years to reach its ultimate form, and there's a great deal involved in the process of making them." Although the tutu is seen as an absolute classic, it's actually a much more recent invention than you might expect. "The tutu has only existed in its current form since around World War II. But before that, it already started its evolution at the beginning of the nineteenth century."

New lace, new opportunities

This evolution came about through an unintentional discovery. "In those days, people were crazy about lace. So a Mr Heathcoat from England wanted to develop a cheaper variety, but a flaw in his loom meant that he accidentally produced a new fabric. As he thought it was actually a very interesting material, he decided to manufacture more of it. And it became a real rage, which then crossed over to France as well. There, in the little town of Tulle, lots of lace makers decided to start using their machines for the production of this new fabric, which is how the material got its name."

The invention of tulle opened up new possibilities for ballet costumes. Skirts made of the fabric were worn for the first time in 1831, in the production *Robert le diable*. "It was actually an opera, but the third act is viewed by some as the first *ballet blanc*: a scene where the principal ballerina and the corps de ballet of women are completely draped in white. This look became popular and the white tulle skirts were copied in many other

ballets. However, these skirts were still very long, reaching right down to the ankles, as in those days no glimpse was allowed of the ballerinas' legs, let alone their knees." It was only when the role of the ballerina became more important and the dance steps demanded more leg room that the tutus were shortened – until eventually they reached the average length we see today.

Specialism

The short tutus, as we still know them today, are technically very different from the original romantic tutu. "The basis is actually a pair of pants, onto which we sew more than ten square metres of tulle in total. They're all straight strips, in gradually decreasing sizes. On our *Swan Lake* tutus, for example, the top strip is 40 centimetres wide and 6.5 metres long, the next is 38 centimetres wide and 5.5 metres long and the bottom layer is just 4 centimetres wide and 3.5 metres long. These strips are attached in turn around the girth of the hips, so that the straight pieces automatically form a circle."

That may sound simple, but... "All that tulle has to be pulled under the foot of the sewing machine and sewn with very small stitches to gather it. So it's a really big job, as well as a precise one. There are very few people in the world who can do it and who are really passionate about it – and I must say I'm very happy they exist! We had many of our tutus made by two English gentlemen who lived on a farm in Essex. Every morning, they got up early and didn't go to bed again until each of them had finished another tutu. Specialists like them can make one tutu a day, but the process normally takes around 38 hours."

Refined costumes

Although Dutch National Ballet's production of *Swan Lake* premiered in 1988, many of the original – over three hundred – costumes are still used today. "Two series ago, we did have new tutus made, to which we attached the bodices from the old costumes. I had to give them a good soak beforehand – the dirt that came off them! – but they're still really beautiful. Just like the rest of the costumes, they were made with the utmost care. All the decoration is very subtle and refined, and this style really reflects the character of Toer (van Schayk, the designer – ed.) as I know him. Some companies choose to work very obviously with feathers, but in our costumes they're suggested in a more abstract way. For example, you can make out feather patterns, made of fabric and gold stitching, and there are a few more true-to-life feathers in the headdresses."

Recent icon

And just as fine feathers make fine birds, so these detailed costumes are one of the things that make *Swan Lake*. "The image of the corps de ballet in white tutus is now fairly iconic for *Swan Lake*. Maybe also partly because all those layers of tulle resemble the downy layers of feathers on a swan. It appeals to the imagination and it remains a wonderful sight. Long legs, springy tutus and finely detailed bodices – ballet doesn't get any more beautiful than that, does it?"

Lune Visser

BIOGRAPHIES

Chloé Réveillon and ensemble

MARIUS PETIPA

Choreographer

Marius Petipa (1818-1910) was born into a family of artists. His mother was an actress, his father a ballet dancer. When he was nine years old, he made his debut as a dancer in a choreography that was created by his father.

In 1847, Petipa left France for Russia, where he joined the Imperial Theatres, first as a dancer and later as a teacher. Following the success of his ballet *The Pharaoh's Daughter* (1862), he was promoted to assistant choreographer of the Imperial Theatres and seven years later to chief choreographer – a position he held for almost forty years. Petipa's contributions to classical ballet cannot be estimated highly enough. Because of him, ballet developed into the art form we know today.

Petipa's oeuvre is very extensive: in Russia alone, the Frenchman created more than 75 ballets. Well-known choreographies and adaptations of classics of his include *Giselle*, *Le Corsaire*, *Don Quixote*, *La Bayadère* and the Tchaikovsky ballets *The Sleeping Beauty*, *The Nutcracker* and *Swan Lake*.

LEV IVANOV

Choreographer

Lev Ivanov (1834-1901) was placed a foundling, but was reclaimed by his mother when he was three years old. He was brought up by a merchant's family until age eight and was then sent to a boarding school for two years. When he was ten, he was accepted at the Imperial Ballet School in St Petersburg.

While he was still a student, he danced various parts in the Imperial Theatres, which hired him as a dancer in the corps ballet in 1852. Three years later he lived his breakthrough, dancing the pas de deux from *La fille mal gardée*. Ivanov was a hardworking dancer with a flawless memory and a great musical talent. However, he suffered under ballet master Jules Perrot's resistance, who was not fond of Russian dancers. It was not until after Marius Petipa had taken over Perrot's position, that Ivanov became a principal.

In 1858, still during his dancing career, Ivanov had also started teaching, and in 1885, he became Petipa's assistant. In this new position, he staged multiple choreographs and created new works. For example, the success of *The Nutcracker* and *Swan Lake* can be credited for a great part – if not the majority – to Ivanov.

RUDI VAN DANTZIG

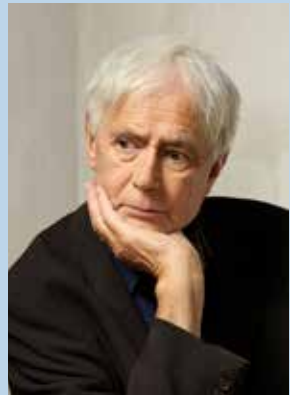
Choreographer

Rudi van Dantzig (Amsterdam, 1933-2012) started his dancing career in 1952 with Sonia Gaskell's company Ballet Recital, one of the forerunners of Dutch National Ballet. He created his first choreography, *Nachteiland*, in 1955 for Gaskell's Nederlands Ballet. Following the foundation of Dutch National Ballet in 1961, he became resident choreographer of the company, and, after having been the artistic co-director from 1965 onwards, Van Dantzig became the sole artistic director in 1971, which position he held until 1991.

As a choreographer, Van Dantzig was inimitably passionate. He could inspire every dancer and possessed the unique gift of bringing out the best in them. He created over fifty ballets, most of which for Dutch National Ballet. Some of his works are still in Dutch National Ballet's repertoire and that of many companies abroad. His choreographies – which he often created in collaboration with Toer van Schayk as set and costume designer – are often narrative and socio-critical, with 'chasing something unattainable, or something that seems unattainable' while being confronted with the transience of things as one of the most important themes. Van Dantzig's best-known works include *Four Last Songs*, *Monument for a Dead Boy*, *Onder*

mijne voeten and his versions of the full-length classics *Romeo and Juliet* and *Swan Lake*.

He has also become a well-known author. His debut novel *For a Lost Soldier* came out in 1986, followed by *The trail of a comet*, a book about his memories of Rudolf Nureyev, in 1993, and *The Life of Willem Arondéus*. Van Dantzig spent his last few years writing the book *Memories of Sonia Gaskell*, which was published posthumously in June 2013.

TOER VAN SCHAYK

Choreographer and set and costume designer

From 1955 until 1959, Toer van Schayk (Amsterdam, 1936) was a dancer with Gaskell's Nederlands Ballet. He interrupted his dancing career to study sculpture. In 1965, Toer van Schayk returned to the dancing profession, joining the recently founded Dutch National Ballet, where he became a popular principal dancer thanks to his expressive and moving interpretations.

Van Schayk made his debut as a choreographer in 1971, with *Onvoltooid verleden tijd*. Five years later he was appointed resident choreographer with Dutch National Ballet. In this position he created over thirty works, under which – in collaboration with Wayne Eagling – the very successful Dutch interpretation of *The Nutcracker and the Mouse King* which is on Dutch National Ballet's repertoire since 1996.

Van Schayk is also a highly acclaimed visual artist. His autonomous work includes sculptures and paintings that have been presented in solo exhibitions in Amsterdam, Athens, London and New York. In addition, he is one of the most remarkable Dutch set and costume designers. He created the sets and costumes for nearly all the ballets by Rudi van Dantzig, as well as for his own ballets. His designs (for productions such as *Swan Lake*, *The Nutcracker and the Mouse King*, *La Sylphide* and *Giselle*) can still be seen regularly on the stage of Dutch National Ballet.

PYOTR ILYICH TCHAIKOVSKY

Composer

Pyotr Ilyich Tchaikovsky (1840-1893) started his career as a civil servant, but quickly changed course and went on to study music at the Conservatory of St Petersburg, where he later became a teacher.

Tchaikovsky composed a large number of master pieces in which instrumental finesse and expressive intensity harmonise beautifully, including three large-scale ballets (*Swan Lake*, *The Sleeping Beauty* and *The Nutcracker*), six piano concerts, a violin concert, the overture of *Romeo and Juliet* and his most famous opera, *Jevgeni Onegin*.

His collaboration with choreographer Marius Petipa was very fruitful. Petipa would sometimes indicate his wishes down to the last bar, which only seemed to cause Tchaikovsky to become more inspired.

Already during his lifetime, Tchaikovsky was a famous and acclaimed composer. He also gained fame as a conductor, not only in Russia, but also in Europe and the United States. He managed to successfully connect influences from West-European classical music with Russian music.

JAN HOFSTRA

Lighting designer

Jan Hofstra joined Dutch National Ballet in 1965, and worked at the company for 32 years, first as a technician and later as chief technical officer. He worked with well-known choreographers and designers such as Sir Peter Wright, Rudi van Dantzig, Hans van Manen, Toer van Schayk, Heinz Spoerli, Edouard Lock, Jean-Paul Vroom, Keso Dekker and Jan van der Wal. He also provided the lighting designs for a large number of Balanchine works that were performed at Dutch National Ballet.

From 1986, Hofstra was mainly active as a lighting designer. He collaborated most often with Hans van Manen, together with whom he has worked at ballet companies all over the world. In the 1990s, Hofstra also provided the lighting for a large number of exhibitions at the Rijksmuseum in Amsterdam. In 2001, he was appointed Knight of the Order of Orange-Nassau and, in 2008, he received the 'Speciale Prijs' of the Dansersfonds '79.

MATTHEW ROWE

Conductor

Matthew Rowe is Music Director of Dutch National Ballet and Principal Conductor of the Dutch Ballet Orchestra. He made his debut with Dutch National Ballet in 2004 and was appointed to the dual position in 2013. Rowe is praised internationally and is much sought-after as a guest conductor across the world. He is exceptionally versatile with a wide repertoire and stands out in the conducting world for his skill and experience with complex collaborative productions. Noteworthy ballet productions with Dutch National Ballet have included Christopher Wheeldon's *Cinderella*, Alexei Ratmanskij's *Firebird*, and world premieres of Shen Wei's *Sacre du Printemps*, Ted Brandsen's *Mata Hari*, David Dawson's *Requiem* and Annabelle Lopez Ochoa's *Frida*. His extensive repertoire embraces the work of many renowned choreographers – including numerous works of Hans van Manen, George Balanchine, Wayne McGregor and Krzysztof Pastor. Matthew Rowe also has a long-standing association with Nederlands Dans Theater, where he has collaborated with many contemporary choreographers including Jiří Kylián, Lightfoot & León, and Crystal Pite. He is a regular guest conductor with many international dance companies, including San Francisco Ballet, Stuttgart Ballet, Birmingham Royal Ballet, the Royal Swedish Ballet, Finnish National Ballet, Polish National Ballet and the Royal Danish Ballet.

TABLEAU DE LA TROUPE

PRINCIPAL DANCERS

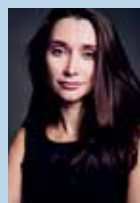
QIAN LIU - Principal dancer

Qian Liu (Henan, China) studied at the Liaoning Ballet Dance School in Shenyang. She has won several major awards, including first prizes at various important dance competitions in Asia. The leading dance magazine *Dance Europe* included her in its Critics' Choice of 2019, in the category 'Outstanding performance by a female dancer'. In October 2020, the magazine nominated her for its Dancer of the Year Award. Qian started her career with Dutch National Ballet in 2012 as a member of the corps de ballet. One year later, she was first promoted to coryphée and later in the year to soloist. In 2016, she was promoted to principal dancer.

MAIA MAKHATELI - Principal dancer

Maia Makhateli (Tbilisi, Georgia) started her dance training at the Choreographic Institute of Chabukiani in her place of birth and continued her studies at the San Valley Ballet School in Idaho, after which she danced with Colorado Ballet for four years. In 2006, she made the move to Birmingham Royal Ballet in 2006 and in 2007, she was accepted at Dutch National Ballet as a grand sujet in 2007, where she was promoted to soloist in 2009 and one year later to principal dancer. Maia is an internationally sought-after guest principal and has won several awards, including the Dancer of the Year Award of the leading dance magazine *Dance Europe* in 2020.

ANNA OL - Principal dancer

Anna Ol (Krasnoyarsk, Russia) joined Dutch National Ballet as a principal in 2015. She began her ballet training in Krasnoyarsk at the age of ten and joined the Siberian State Ballet in 2003, where she immediately made her debut as Aurora in *The Sleeping Beauty*. Since then, she has danced with various companies, including the State Opera of Tatarstan, the Mikhailovsky Theatre in St Petersburg and the Stanislavsky and Nemirovich-Dantshenko Academic Music Theatre in Moscow. She has also performed at various international ballet galas as a guest soloist. In 2018, Anna was named 'Best dancer of the year' in the British Critics' Choice.

RIHO SAKAMOTO - Principal dancer

Riho Sakamoto (Osaka, Japan) started amateur ballet classes at the age of four. After a few years of classes in Japan, Riho moved to Washington DC at the age of ten to continue her training at the Kirov Academy of Ballet. In 2010, she won the gold medal at the finals of the Youth America Grand Prix in New York and in 2014, Riho was admitted to Dutch National Ballet's Junior Company. Just one year later, she joined Dutch National Ballet, in the rank of élève. After that she was promoted every year, becoming a principal in 2021 after her debut as Clara in *The Nutcracker and the Mouse King*.

OLGA SMIRNOVA - Principal dancer

Olga Smirnova trained at the Vaganova Academy in her hometown: St Petersburg. In 2011, immediately after her graduation, she joined the Bolshoi Ballet, in the rank of soloist and was promoted to the rank of prima ballerina in 2016. Olga has guested with ballet companies across the globe and has received numerous important dance awards, including the Dancer of the Year Award from Positano Premia la Danza – Léonide Massine in Italy in 2014 and the Benois de la Danse award in the category Best Female Dancer in 2013. In 2022, Olga left the Bolshoi Ballet to join Dutch National Ballet. In that same year, *Dance Europe* named her 'Dancer of the Year'.

ANNA TSYGANKOVA - Principal dancer

Anna Tsygankova (Novosibirsk, Russia) trained at the ballet academy in Novosibirsk and the Académie de Danse Classique Princesse Grace in Monte Carlo. Before coming to the Netherlands in 2007, she had been a soloist with the Bolshoi Ballet in Moscow, the Hungarian National Ballet and the Vienna State Opera Ballet. Anna is in great demand as a guest principal at dance galas abroad, and has won a great many prizes. In 2017, the British dance magazine *Dance Europe* named her 'Best Dancer of the year' and in 2019 and 2020 she was mentioned again in the magazine's annual Critics' Choice, this time in the category 'Outstanding performance by a female dancer'.

JESSICA XUAN - Principal dancer

The Chinese dancer Jessica Xuan (Beijing) trained at Canada's National Ballet School in Toronto and at the Dutch National Ballet Academy in Amsterdam. In 2013, she was part of the first generation of Dutch National Ballet's Junior Company. In 2014, she joined Dutch National Ballet in the rank of élève, becoming a member of the corps de ballet one year later. She was promoted to coryphée in 2016, to grand sujet in 2018 and to soloist in 2019. In 2020, immediately following her first performance of the title role in *Giselle*, Ted Brandsen promoted her to the rank of principal dancer. Jessica won the famous International Ballet Competition in Varna, Bulgaria, in 2018.

CONSTANTINE ALLEN - Principal dancer

Constantine Allen (Indianapolis, USA) studied at the Pacific Ballet Academy in Honolulu and at Ballet Hawaii. In 2007, he won the bronze medal at the Youth American Grand Prix finals in New York and a scholarship to study at the Kirov Ballet Academy in Washington. In 2010, he continued his studies at the John Cranko Schule in Stuttgart. In 2012 he joined the corps the ballet of the Stuttgart Ballet, where he was promoted to soloist six months later and to principal dancer in 2014. In 2017, he switched to Les Grands Ballets des Canadiens and in 2018 he joined Dutch National Ballet as a principal dancer, where he dances all leading roles in the repertoire.

YOUNG GYU CHOI - Principal dancer

The South Korean dancer Young Gyu Choi joined Dutch National Ballet in 2011 as a corps de ballet dancer. In 2013, he was first promoted to coryphée and later on to soloist. In 2016, after his debut as the prince in *The Nutcracker and the Mouse King*, he was promoted to principal dancer. Young studied at the National Institute for the Gifted in Arts and the Sun Hwa Arts School in Korea and the Tanz Akademie in Zurich. He has received an impressive number of awards such as the Swan for 'Most impressive dance performance' for his role in Toer van Schayk's *7th Symphony*.

JAKOB FEYFERLIK - Principal dancer

After appearances as a guest principal – at the annual gala and in the role of the prince in *The Nutcracker and the Mouse King* – Jakob Feyferlik (Vienna, Austria) joined Dutch National Ballet as a principal dancer in 2020. Jakob trained as a dancer at the ballet department of the Vienna Conservatory and at the ballet school of the Wiener Staatsoper. In 2013, he joined the Wiener Staatsballett, where in 2016 he was – very exceptionally – promoted from the corps de ballet to the rank of soloist. In 2019, he was promoted to principal dancer. Jakob has been the recipient of a number of awards, including the prize of the 'Balletclub' of the Wiener Staatsoper und Volksoper (2016).

ARTUR SHESTERIKOV - Principal dancer

Artur Shesterikov (Perm, Rusland) trained in his hometown Perm at the State Ballet School. He began his professional career with the Tchaikovsky Perm State Opera and Ballet Theatre and joined Dutch National Ballet in 2007. Artur started out in the corps de ballet, but was rapidly promoted to coryphée. He became a soloist in 2010 and a principal dancer two years later, immediately after a touring performance of *Swan Lake*. In 2016, he received the Alexandra Radius Prize and in 2017, 2019 and 2020, the magazine Dance Europe mentioned him in its Critics' Choice, in the category 'Outstanding performance by a male dancer'.

JAMES STOUT - Principal dancer

The Canadian-British dancer James Stout (Calgary) got interested in dance through his parents' Argentinian tango dance club. At the age of thirteen, he went to The School of Alberta Ballet – "because they needed boys". Later on, James trained with the Goh Ballet Academy in Vancouver and his final year of training he spent at The Royal Ballet School in London. In 2007, James joined Dutch National Ballet, where he was promoted to soloist in 2012 and to principal in 2018, immediately after his performance of the role of Tristan in David Dawson's *Tristan + Isolde*. James succeeded in reaching the finals of ballet competitions in Varna, Hong Kong and Beijing.

SEMYON VELICHKO - Principal dancer

Russian dancer Semyon Velichko trained locally at the Novosibirsk Ballet College and went on to dance with the Novosibirsk Academic Opera and Ballet Theatre, before joining the Stanislavsky and Nemirovich-Dantshenko Academic Music Theatre in Moscow in 2011. In 2015, he made the move to Dutch National Ballet, where he started as a soloist and got promoted to principal after his striking debut as Count Albrecht in *Giselle* in 2020. Semyon has performed multiple leading roles and performed at various international ballet galas as a guest soloist. He was awarded a bronze medal at the Rieti International Ballet Competition in Italy.

SOLOISTS

NAIRA AGVANEAN - Soloist

Naira Agvanean was born in Armenia, but started her ballet education at the Moldovan National Ballet College in Moldova. Ze participated in the Youth American Grand Prix in New York and won third prize at the OTR Contest in Wenen. In 2004, she continued her studies at the Munich Ballet Academy for Performing Arts. After her graduation in 2008, she joined Dutch National Ballet as an aspirant. After that, Naira was promoted to élève (2009), corps de ballet dancer (2010), coryphée (2012) and grand sujet (2014). In 2022, after dancing a role in Toer van Schayk's *7th Symphony*, she was promoted to soloist.

MARIA CHUGAI - Soloist

Maria Chugai (Donetsk, Ukraine) started with ballet at the age of five and was accepted at the Vaganova Academy in St Petersburg when she was 13 years old. After graduating with honours, she was offered a contract at the Mariinsky Ballet, where she danced various solo roles and was promoted to coryphée in her second season. She also won second prize at the Vaganova-Prix Ballet Competition in 2006. In 2009, Maria joined Dutch National Ballet. She was promoted to grand sujet in 2014 and to soloist in 2022.

FLOOR EIMERS - Soloist

Floor Eimers (Nijmegen) trained as a dancer with the Royal Conservatoire in The Hague and joined Dutch National Ballet as an aspirant in 2012. In the years after that, she went through the ranks of élève, corps de ballet and coryphée, becoming a grand sujet in 2017. In 2019, she was promoted to the rank of soloist. Floor has been the recipient of a number of awards, including the Incentive Award from Stichting Dansersfonds '79 in 2015 and the Alexandra Radius Prize in 2021. In 2020, the British magazine Dance Europe mentioned Floor in the category 'Outstanding performance by a female dancer'.

SUZANNA KAIC - Soloist

Suzanna Kaic (Charkov, Ukraine) started her ballet education at the Ballet Academy of Charkov. When she was 16 years old, she was accepted at the conservatory of Vienna. 18 months later, she joined Ballett am Rhein Düsseldorf Duisburg, where she was first promoted to soloist and later, in 2007, to principal dancer. In 2009, Suzanna joined Dutch National Ballet in the rank of grand sujet. In 2012, she was promoted to the rank of soloist. Suzanna has won various international dance awards, including first prize during the Serge Lifar International Ballet Competition in Kiev and second prize during the Premio Roma Danza.

SALOME LEVERASHVILI - Soloist

Salome Leverashvili (Tbilisi, Georgia) studied at the State Ballet School in Tbilisi, where she danced her first solo role at the age of 14. Through the mediation of Maia Makhately, principal with Dutch National Ballet, she was accepted for Dutch National Ballet's Junior Company in 2016, in the final year of her training. She transferred to the main company in 2017, in the rank of élève, and received promotion in each subsequent year. In 2021, she was promoted to the rank of soloist, at the age of 23. In 2013, Salome won the international Solo Tanz competition in Berlin, and in 2016 she won a gold medal at the Rigas Pavasaris competition in Riga.

JINGJING MAO - Soloist

Chinese Jingjing Mao started her studies at the Beijing Dance Academy. When she attended a gala in Monaco with her school, Ted Brandsen saw her dancing a variation and offered her a position with Dutch National Ballet. Since then, between 2010 and 2022, Jingjing has been promoted from adspirant to soloist, through the ranks of élève, corps de ballet, coryphée and grand sujet. She has also won several awards, including the first prize in the Tao Li Bei Dance Competition in Beijing and the excellence prize at the Youth America Grand Prix in New York.

NINA TONOLI - Soloist

Nina Tonoli (Ghent, Belgium) studied at the Royal Ballet School in Antwerp and The Royal Ballet School in London. In 2013, she joined the Wiener Staatsballett, as a corps de ballet dancer. Only one year later, she was promoted to demi soloist, followed by her promotion to soloist in 2016. She joined Dutch National Ballet in 2019, in the rank of soloist. Nina has won various prizes, including second prize and the 'special prize' at the Chausson d'Or competition (2009), the British Ballet Association Award (2011) and, on graduating from The Royal Ballet School, an Award of Excellence (2013).

YUANYUAN ZHANG - Soloist

Yuanyuan Zhang (Shanghai, China) started her ballet training at the age of nine, going on to study at the Shanghai Theatre Academy when she was sixteen. In 2014, she joined Dutch National Ballet's Junior Company. Just one year later, she transferred to Dutch National Ballet, starting out as an élève, with subsequent promotions each year: to member of the corps de ballet (2016), coryphée (2017), grand sujet (2018) and soloist (2019). Yuanyuan has won several major awards. In 2014, she won gold at the Cape Town International Ballet Competition and in the same year she was awarded first prize at the Star of East China competition.

VICTOR CAIXETA - Soloist

Victor Caixeta (Uberlândia, Brazil) trained as a dancer at the Staatliche Ballettschule Berlin. After graduating in 2017, he joined the Mariinsky Ballet in St. Petersburg, where he was promoted to the rank of soloist in 2019. He joined Dutch National Ballet in that same rank in March 2022. Victor has several awards to his name, including the third prize at the thirteenth International Ballet Competition in Moscow (2017), the first prize in the category Classical Dance at the Tanzolymp in Berlin (2017) and the first prize at the European Ballet Grand Prix in Vienna (2017). He was also a finalist at the Youth America Grand Prix in both 2014 and 2015.

MARTIN TEN KORTENAAR - Soloist

Martin ten Kortenaar (Canada) studied at Canada's National Ballet School in Toronto, after which he joined The National Ballet of Canada in the rank of élève. He won various awards, including the Peter Dwyer Award (2012), the Glenn Gilmour Award (2012) and the Hnatyshyn Developing Artist's Grant (2013). In 2014, he joined Dutch National Ballet's Junior Company. He transferred to the corps de ballet of the main company one year later, and was later promoted to coryphée (2016), grand sujet (2017) and soloist (2019). In 2016, Ernst Meisner created the duet *Merge* for him and former principal dancer Igone de Jongh. Martin has since danced leading roles in various full-length ballet classics.

JOSEPH MASSARELLI - Soloist

Joseph Massarelli (Illinois, United States) graduated from The Chicago Academy for the Arts in 2014. After his qualification for the Youth America Grand Prix, he continued his studies at the Dutch National Ballet Academy in Amsterdam, in the summer course and, later, as a guest student. He joined Dutch National Ballet's Junior Company in 2015 and transferred to the main company one year later, where he was promoted to coryphée in 2017 and to grand sujet in 2019. In 2022, following the premiere of *Dawson* – in which he danced David Dawson's *The Four Seasons* and the world premiere of his *Legacy Variations* – Joseph was promoted to soloist.

TIMOTHY VAN POUCKE - Soloist

Timothy van Poucke (Woerden) studied at the Dutch National Ballet Academy. He was accepted at the Junior Company of Dutch National Ballet in 2016, and transferred after only a year to the main company, in the rank of élève. In the following years, he received promotion in each subsequent year. After his striking performances in Wubkje Kuindersma's *Echoes of Tomorrow* and Hans van Manen's *Sarcasmen*, artistic director Ted Brandsen promoted him to the rank of soloist in 2021, at the age of 23. Timothy received the Incentive Award from Stichting Dansersfonds '79 in 2017 and the Alexandra Radius Prize in 2018.

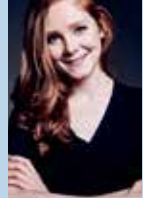
EDO WIJNEN - Soloist

At the age of ten, Edo Wijnen (Deurne, Belgium) auditioned for the Royal Ballet School in Antwerp, and was accepted. Following his training, he joined Dutch National Ballet as an adspirant in 2010. He was quickly promoted to the corps de ballet and then to coryphée, grand sujet and, in 2015, to soloist. Edo has won a number of major prizes, including the Prix de Lausanne (2009) and the Youth America Grand Prix (2010). In 2017, he was nominated for the Dutch Swan Award for 'Most impressive dance performance' for his role in *Citizen Nowhere* by David Dawson. In 2019, he won the Alexandra Radius Prize.

SHO YAMADA - Soloist

Sho Yamada (Ibaraki, Japan) studied at the Princess Grace Academy in Monte Carlo. In 2017, he was named a 'New name to watch' in the Critics' Choice section of the British magazine *Dance Europe*. In 2019, the magazine mentioned him in the category 'Outstanding performance by a male dancer'. Sho joined Dutch National Ballet's Junior Company in 2013. One year later, he made the transition to Dutch National Ballet in the rank of élève. In the following years, he became a member of the corps de ballet, a coryphée and, in 2018, a grand sujet. After dancing various solo roles, he was promoted to soloist in 2019.

GRANDS SUJETS

Erica Horwood

Chloë Réveillon

Milena Sidorova

Elisabeth Tonev

Connie Vowles

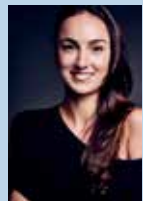
Daniel Montero
RealGiorgi
PotskhishviliDaniel Robert
Silva

Sem Sjouke

Jan Spunda

CORYPHÉES

Luiza Bertho

Nancy Burer

Khayla
Fitzpatrick

Kira Hilli

Hannah de Klein

Wendeline
Wijkstra

Nathan Brhane

Rémy Catalan

Davi Ramos

Conor Walmsley

CORPS DE BALLET

Liza Gorbachova

Beatriz Kuperus

Arianna Maldini

Emma Mardegan

Inés Marroquín

Alexandria Marx

Sebia Plantefève-
Castrick

Sandra Quintyn

Laura Rosillo

Yvonne
SlingerlandAntonina
Tchirpanlieva

Claire Tjoe-Fat

Lore Zonderman

Sander Baaij

Dingkai Bai

Bela Erlandson

Leo Hepler

Pascal Johnson

Manu Kumar

Giovanni Princic

Fabio Rinieri

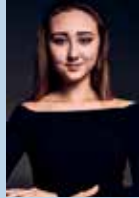

Dustin True

Rafael Valdez

ÉLÈVES

Katherine
BamfordMila Nicolussi
Caviglia

Lauren Hunter

Catarina Pires

Isaac Mueller

Guillermo Torrijos

Koyo Yamamoto

JUNIOR COMPANY

SECOND YEAR

Lily Carbone

Victoria
Glazunova

Nicola Jones

Polina
Loshchylina

Kate Myklukha

Louisella Vogt

Luca Abdel-Nour

Gabriel Rajah

Sven de Wilde

FIRST YEAR

Poppi Eccleston

Skya Powney

Carolina
Ribaldone

Bo-Ann Zehi

Robin Park

Soshi Suzuki

Francesco
VenturiVincent Fell
(intern)

CHARACTER DANCERS

AMANDA BECK - Queen

Amanda Beck graduated from the Royal Ballet School in London before joining The Royal Ballet. In 1979, she made the move to Dutch National Ballet, where she was promoted to soloist in 1984. After retiring from the dance stage in 1990, she started a career as a teacher. Since 2000, she has been teaching classical ballet at the Dutch National Ballet Academy. She taught all grades and has also been the coordinator of the preliminary course of the academy. In recent years, Amanda has appeared as a character dancer in several productions by Dutch National Ballet.

JANE LORD - Queen

American Jane Lord studied at Canada's National Ballet School and joined Dutch National Ballet in 1979, where she was promoted to soloist in 1984 and to principal dancer in 1990. Lord won several awards, including the Gouden Theaterdansprijs from the Association of Theatre and Concert Hall Directors, the Duval-Leroy Oeuvre Prize and the Merit Award from Stichting Dansersfonds '79. After ending her dance career, she taught at leading dance schools throughout the Netherlands. Since 2011, Jane Lord has worked at the Dutch National Ballet Academy. She has also regularly performed character roles with Dutch National Ballet since 2017.

RAIMONDO FORNONI - Von Rasposen

Swiss Raimondo Fornoni danced with the American Harkness Ballet and the ballet companies of the Opernhaus Zürich and the Städtische Bühnen Frankfurt. From 1979 to 1988, he was a dancer with Dutch National Ballet, where he already made his debut in a character role in 1981. Since the end of his dance career, he has built up a large repertoire of character roles. He also developed his own training method, called 'Raynetics', in which he provides training to companies. Furthermore, in 1992 Raimondo made a film for the VPRO: *Portrait of a Passion*.

NICOLAS RAPAIC - Von Rasposen

Frenchman Nicolas Rapaic studied at l'École de Danse de l'Opéra de Paris and l'École du Conservatoire de Musique et de Danse. He then danced with the Jeune Ballet de France and Les Ballets de Monte-Carlo. From 1992 to 2008, he was a dancer with Dutch National Ballet, where he was promoted to soloist in 2000 and also created several workshop choreographies. After his dance career, Nicolas worked as a teacher for Codarts, Amsterdam Dance Centre and youth dance company De Stilte, among others. He also regularly performs character roles with the company.

TYCHO HUPPERETS - Von Rasposen

Tycho Hupperets studied at the Ballett-Akademie der Hochschule für Musik und Theater München, Heinz Bosl Stiftung and the Vakopleiding Dans Maastricht. He was a dancer with Dutch National Ballet from 2007 until 2011, after which he worked with ICK Dans Amsterdam and choreographer Nacera Belaza, among others. Tycho recently graduated from the Gerrit Rietveld Academie, where he explored his passion for dance from new, broader perspectives.

Junior

Company

dancers: Catarina Pires, Guillermo Torrijos - photo: Alin Kaffura

The Junior Company bridges the gap between training and professional practice, and gives talented young dancers the opportunity to prepare for a professional career.

ING is the proud main sponsor
of the Junior Company of Dutch National Ballet

ING

WE CELEBRATE

DUTCH NATIONAL BALLET

TED BRANDSEN Director Dutch National Ballet

With 77 dancers – plus 17 dancers from the Junior Company – Dutch National Ballet is the largest ballet company in the Netherlands.

Since its foundation, Dutch National Ballet has been in the hands of the following directors: Sonia Gaskell (1961-1969), Rudi van Dantzig and Robert Kaesen (1969-1971), Rudi van Dantzig (1971-1991) and Wayne Eagling (1991-2003). Since 2003, Ted Brandsen has been the company's artistic director.

Dutch National Ballet has a broad and varied repertoire featuring full-length classical ballets, re-interpretations of classics and thought-provoking works from the twentieth and twenty-first centuries.

Ted Brandsen (Kortenhoeve, 1959) was a dancer at Dutch National Ballet from 1981 to 1991. After that, he stopped dancing to focus more on choreography and created several pieces for various international dance companies and festivals. As artistic director of West Australian Ballet, he created a great many ballets, including *Carmen* (2000, Australian Dance Award) and *Pulcinella* (2001).

In 2002, he returned to Dutch National Ballet – initially as assistant artistic director – before becoming artistic director in 2003. Since then, he has created a plethora of works such as *Body* (2004), *Rai* (2011), *Classical Symphony* (2020) and the full-length productions *Coppelia* (2008) and *Mata Hari* (2016).

Brandsen's works have been added to the repertoire of many international companies and he is a much sought-after judge for various leading dance competitions.

In October 2019, the Mayor of Amsterdam Femke Halsema presented artistic director Ted Brandsen with the Amsterdam Prize for Art, in the category 'Proven Quality', and in June 2022 he was appointed Knight in the Order of the Dutch Lion.

DUTCH BALLET ORCHESTRA

Dutch Ballet Orchestra's mission is 'to inspire movement in dance'. Since its inception in 1965, it has been the proud musical partner of Dutch National Ballet and Nederlands Dans Theater. With each performance, it seeks to create synergy between music and dance, ensuring the audience has a magical experience. Led by chief conductor Matthew Rowe, Dutch Ballet Orchestra is the leading orchestra for dance in the Netherlands. Its repertoire is very diverse, ranging from traditional ballet to modern dance. It is also involved in many activities that promote music education and talent development. But, the orchestra does not just accompany Dutch National Ballet and Nederlands Dans Theater on stage, it also has a long-standing history of performing in innovative and award-winning family programmes. For instance, *Creatures* (in collaboration with ISH) won the international Young Audiences Music Award, while the production *Hansel and Gretel* (in collaboration with Orkater) received various musical awards. In these productions, the musicians play from memory – without a conductor and in costume – so that they are an integral part of the performance. In March 2022, this format was revived with *Beauty and the Beast*.

CELLIST ARTUR TRAJKO ABOUT SWAN LAKE

"Romantic music like Tchaikovsky's really appeals to me. I think his composition for *Swan Lake* is a masterpiece. My short solo is very special in its combination of melancholy emotion and dance. You tell a story without words, but through music. That makes me feel happy."

DUTCH BALLET ORCHESTRA

First violin

Sarah Oates,
concertmaster
Kotaro Ishikawa
Suzanne Huynen
Robert Cekov
Jan Eelco Prins
Tinta Schmidt von
Altenstadt
Majda Varga - Beijer
Sarah Lynn Huizinga
Anita Jongerman
Inge Jongerman
Iina Laasio
Marina Meerson
Gideon Nelissen
Danna Paternotte

Second violin

Emma Roijackers
Yumi Goto
Willy Ebbens
Christiane Belt
Casper Donker
Dick de Graaff
Bert van den Hoek
Eva Lohse
Mirjam Michel
Jenneke Tesselaar
Anna Sophie Torn
Catharina Ungvari

Viola

Naomi Peters
Arwen Salama -
van der Burg
Maria Ferschtman
Joël Waterman
Bas Egberts
Dirk Feller
Giles Francis
Frank Goossens
Wouter Huizinga
José Moura Nunes
Ingerid Waleson

Cello

Artur Trajko
Wijnand Hulst
Lies Schrier
Willemiek Tavenier
Csaba Erdős
Melina Montes
Oliver Parr
Ketevan Roinishvili
Diederik Smulders

Contrabass

Jean-Paul Everts
Annelies Hemmes
Lucía Mateo Calvo
Teun Godschalk
Florian Lansink
Louis van der Mespel

Flute

Sarah Ouakrat
Karin Leutscher
Marie-Cécile de Wit

Oboe

Juan Esteban
Mendoza Bisogni
Juan Pedro Martínez

Clarinet

Ina Hesse
Jesse Faber/
Tom Wolfs

Bassoon

Janet Morgan
Maud van Daal

Horn

Christiaan Beumer
Lidia Olthoff
Lies Molenaar
Ward Assmann
Milo Maestri

Cornet

Erwin ter Bogt
Erik Torrenga

Trumpet

Hans van Loenen
David Pérez Sánchez

Trombone

Bram Peeters
Wilco Kamminga
Marijn Migchielsen

Tuba

Ries Schellekens

Timpani

Peter de Vries

Percussion

Richard Jansen
René Oussoren
Arjan Roos
Jelmer Tichelaar

Harp

Aimée van Delden/
Annemieke IJzerman

General director

Piet van Gennip

Chief conductor

Matthew Rowe

Head of operations and planning

Inken Wemheuer

HR- and office manager

Katharina Schönberg

Music librarian

Nienke de Boer

Assistant music librarian

Ruben Sanderse

Orchestra manager

David Eijlander

Assistant orchestra managers

Diederik Meijnckens

Jack van Heugten

Administrator

Jean Paul du Marchie

Supervisory board chair

Marianne Heeremans,

Fleur Reestman

Michel van Honk

Rutger van Boxel

Sander Bersee

hetballetorkest.nl

DIRECTORS AND ARTISTIC STAFF

Artistic director
Ted Brandsen

General director
Stijn Schoonderwoerd

Resident choreographer
Hans van Manen

Associate artist
David Dawson

Associate artistic director
Rachel Beaujean

Music director/ chief conductor
Matthew Rowe

Artistic coordinator Junior Company
Ernst Meisner

Young Creative Associate
Wubkje Kuindersma

Young Creative Associate
Milena Sidorova

Young Creative Associate
Sedrig Verwoert

Ballet master
Charlotte Chapellier

Ballet master
Guillaume Graffin

Ballet master
Alan Land

Choreologist/ repetitor
Sandrine Leroy

Ballet master
Larissa Lezhnina

Ballet master
Judy Maelor Thomas

Ballet master
Jozef Varga

Ballet master Junior Company
Caroline Sayo Iura

Senior ballet teacher
Rinat Gizatulin

Senior pianist
Olga Khoziainova

Pianist
Elena Kim

Pianist
Ryoko Kondo

Pianist
Paul Lewis

Pianist
Mikhail Murach

Pianist
Viktoriya Ryapolova

Guest teachers
Aymeric Mosselmans, David Makhateli, Christiana Stefanou, Olga Evreinoff, Julio Bocca, Jean-Guillaume Bart, Ugo Ranieri, Raffaella Renzi, Felipe Diaz, Michele Jimenez, Grigori Tchitcherine, Dario Elia

DUTCH NATIONAL OPERA & BALLET HELPS REFUGEE ARTISTS

WE NEED YOUR SUPPORT!

Dutch National Opera & Ballet offers dancers and singers affected by the war in Ukraine 'artistic asylum'. We've opened our doors to refugee artists who've been forced by circumstances to give up practising their art in their home country. On 1 April 2022, we created six extra spots for dancers and six extra spots for singers in our ballet and opera companies. We're delighted to be able to serve as a safe haven for these artists, to allow them to continue their training and development, and to offer them a perspective for the future. The cost associated with accommodating these artists comes on top of our current budget. That's why we're urgently seeking extra financial support. Please help us help these refugee artists. By contributing to this initiative, you'll be giving us the means to make them fully fledged members of our companies, so that they can continue living their dream.

Maksym Nazarenko

Victoria Glazunova

Kate Myklukha

Polina Loshchylina

DUTCH NATIONAL OPERA & BALLET FUND

IBAN NL20 ABNA 0540179523 including 'NO&B helpt vluchtelingen'
Please go to www.operaballet.nl/en/helptvluchtelingen or contact us via steun@operaballet.nl.

Scan the QR code to
make a donation

DUTCH NATIONAL OPERA & BALLET

Business manager

Heleen ten Heggeler

Head Planning and Production

Lydia Buisman

Head Costume Department

Oliver Haller

Production administrators

Sterre Haverkamp

Donald van der Zwan

Personal assistant to director

Mumtaz Pang Atjok

Artistic logistics coordinator

Wiard Havenaar

Assistants artistic staff

Sara de Swaan

Tara Richard

External contacts coordinator

Louise Vine

Coordinator tableau affairs and assistant Junior Company

Samira Ouazine

Associate on research & development

Peggy Olislaegers

Health Team

Head of Health Team

Rutger Klauwers

Physiotherapists /

manual physiotherapists

Laura Hillenius

Maarten Groothuis

Masseurs

Frans Birnie

Sandra Cozijn

Erik Wiggelinkhuizen

Coordinator Health Team

Marleen Grol

Pilates

Leila Kester

Supervisory board

Louise Fresco,

chair

Else Bos

Rochdi Darrazi

Bernard Focroulle

Sadik Harchaoui

Robert Swaak

Tjark Tjin-A-Tsoi

Paul Waarts

Directors

General director

Stijn Schoonderwoerd

Director Dutch National Ballet

Ted Brandsen

Director Dutch National Opera

Sophie de Lint

Director Technical and Production departments

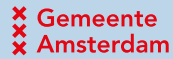
Bob Brandsen

Director Finance

Miek de Ruijter

DUTCH NATIONAL BALLET WOULD LIKE TO THANK

FOR PROVIDING GRANTS

MAIN SPONSOR OF DUTCH NATIONAL OPERA & BALLET

HOUTHOFF

PARTNER DUTCH NATIONAL OPERA & BALLET

FONDS 21

MAIN SPONSOR JUNIOR COMPANY

PARTNERS JUNIOR COMPANY

PRIVATE DONORS

DUTCH NATIONAL OPERA & BALLET FUND
Friends and members of the Giving Circles of Dutch National Ballet, Patrons and Young Patrons of Dutch National Opera & Ballet

NO&B BUSINESS LOUNGE MEMBERS

Houthoff, ING, Loyens & Loeff, De Nederlandsche Bank, SPIE Nederland B.V., Snippe Projecten B.V., Endymion Amsterdam, Commenda Family Office, Rodriguez B.V., McKinsey & Company, Höcker Advocaten, 1nergiek, Netvlies (part of 4NG), Odgers Berndtson, QA Consulting, Optimix Vermogensbeheer

PARTNERS

Matrix Fitness, BOOZTR

SUPPORT DUTCH NATIONAL BALLET

Contributions from Dutch National Ballet Friends ensure we are able to create new productions, costumes and sets, and help our dancers develop and evolve in their career. This is why our Friends are given certain benefits and advantages. For instance, they have insider access to training sessions, master classes and ballet excursions. They also receive a magazine three times a year, featuring background information on the dancers and our company.

How to support Dutch National Ballet?

- Become a Friend for € 50 a year
- Become a Family Friend member for € 80 a year
- Become a Gold Friend member for € 200 a year* to gain even more benefits
- Join our Giving Circles starting at € 1000 a year*
- If you are between the ages of 24 and 40, become a Young Patron
- Leave Dutch National Ballet a gift in your will

For more information:

Nadja van Deursen
T 020 551 8218

E balletvrienden@operaballet.nl
operaballet.nl/steunballet

Dutch National Opera & Ballet Fund

Bank account number:

NL20 ABNA 0540179523,

Please remember to include 'Donation Dutch National Ballet' in the description

* These donations entitle you to tax benefits, meaning you can claim back more than half of your donation from the tax authorities.

DISCOVER THE WORLD BEHIND THE SCENES

Join us as a Friend and come closer to the magic of ballet than ever before!

COLOFON | COLOPHON

Uitgever | Publisher

Nationale Opera & Ballet, Amsterdam |
 Dutch National Opera & Ballet, Amsterdam
 Ted Brandsen (directeur Het Nationale Ballet |
 director Dutch National Ballet)
 Stijn Schoonderwoerd (algemeen directeur |
 general director)

**Samenstelling, redactie en teksten |
 Compilation, editing and texts**

Astrid van Leeuwen, Rosalie Overing, Lune Visser,
 Maarten de Kroon, Stan Schreurs, Meren Rutten

Vertaling | Translation

Susan Pond

Productie | Production

Saskia van Dongen

Grafisch ontwerp | Graphic Design

Lesley Moore

Opmaak | Lay out

Bibi de Bruijn

Fotografie | Photography

Marta Syrko (cover, p. 57, 147,148),
 Laura Cnossen - Milagro Elstak - Sebastien
 Galtier - Erwin Olaf - Leonie van Someren
 (portretfoto's Het Nationale Ballet | portraits
 Dutch National Ballet), Marc Haegeman -
 Angela Sterling - Altin Kaftira scenefoto's |
 scene photography), Altin Kaftira (repetitie-
 foto's | rehearsal photography), Oliver Look
 (portret | portrait David Dawson), Jussi
 Puikkonen (p. 66, 138), Lune Visser (p. 43, 115)

Druk | Print

Tuijtel, Hardinxveld Giessendam

© Copyright 2023

Nationale Opera & Ballet | Dutch National Opera
 & Ballet, Waterlooplein 22, 1011 PG Amsterdam

Rechthebbenden die menen aan deze uitgave
 aanspraken te kunnen ontlenen, wordt verzocht
 contact op te nemen met de uitgever. Niets uit
 deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of
 openbaar gemaakt door middel van druk, foto-
 kopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook,
 zonder voorafgaande toestemming van de uitgever.
 Rightsholders who believe they can derive rights
 from this publication are requested to contact
 the publisher. No part of this publication may be
 reproduced and/or made public by means of
 printing, photocopying, microfilm or in any other
 way without the prior permission of the publisher.

operaballet.nl

HET NATIONALE BALLET

ISH
 DANCE
 COLLECTIVE

11 t/m 17 mei

meer info

Ernst Meisner en Marco Gerris

DORIAN

Dansthiller naar het beroemde
 boek van Oscar Wilde

Hoofdsponsor
 Nationale Opera & Ballet
HOUTHOFF

Hoofdsponsor
 Junior Company
ING

Productiepartner en
 partner Junior Company
ODM

Partners Junior Company
VandenEnde
 FOUNDATION

PIETER HOUBOLT
 FONDS

Gemeente
 Amsterdam

FONDS
 PODIUM
 KUNSTEN
 PERFORMING
 ARTS FUND NL

het
 ballet
 orkest

DE
NATIONALE
OPERA

13 april t/m 2 mei

operaballet.nl

Richard Strauss

DER ROSENKAVALIER

Onder muzikale leiding
van Lorenzo Viotti

meer info

Nederlands
Philharmonisch
Orkest

NATIONALE OPERA & BALLET

Hoofdsponsor
Nationale Opera & Ballet
HOUTHOFF

Partners De Nationale Opera Studio
A
M
D
O
VandenEnde
FOUNDATION

Stagehuys Fonds
PIETER HOUBOLT
FONDS

FOTO: MARTA SYRKO

